

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІБЛІОТЕКА

*Серія «Знакові постаті
Криворізького педагогічного»
Вип. 4*

ВІТАЛІЙ САПІГА:
відданість професійно-технічній освіті –
ознака таланту

Біобібліографічний покажчик

Кривий Ріг
2024

Упорядники:

О. А. Дікунова – завідувач відділу комплектування та науково-бібліографічної інформації

О. О. Лебедюк – завідувач відділу інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення

О. Б. Поліщук – провідний бібліограф відділу комплектування та науково-бібліографічної інформації

О. Ю. Авраменко – провідний бібліотекар відділу інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення

Бібліографічний редактор:

О. А. Дікунова – завідувач відділу комплектування та науково-бібліографічної інформації

Загальна редакція:

О. М. Кравченко – в. о. директора бібліотеки КДПУ

Віталій Сапіга: відданість професійно-технічній освіті – ознака таланту (про фундатора, організатора й новатора сучасної профтехосвіти Криворіжжя): біобібліографічний покажчик / Бібліотека Криворізького державного педагогічного університету; упоряд. О. А. Дікунова, О. О. Лебедюк, О. Ю. Авраменко, О. Б. Поліщук; бібліогр. ред. О. А. Дікунова; за заг. ред. О. М. Кравченко. – Кривий Ріг, 2024. – 163 с. (Серія «Знакові постаті Криворізького педагогічного». Вип. 4).

Покажчик присвячено *Віталію Олексійовичу Сапізі* – відомому випускнику Криворізького педагогічного інституту (1971), ветерану профтехосвіти Криворіжжя, голові комітету професійно-технічної освіти Криворізького виконкому міськради (1993–2010), методисту навчально-методичного центру з професійно-технічної освіти Дніпропетровської області, заступнику голови Дніпропетровської обласної організації Всеукраїнської асоціації професійно-технічної освіти, керівнику проєкту «Соціальне партнерство в дії», виконавчому директору ради громадської спілки «Координаційна рада «Кривий Ріг – рідне місто», співавтору проєкту «Майбутнє в єдності поколінь», голові ради Криворізького центру ветеранів та випускників профтехосвіти.

Покажчик адресовано освітянам, науково-педагогічним працівникам, здобувачам освіти.

ВІТАЛІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ САПІГА

**випускник Криворізького педагогічного інституту (1971),
ветеран профтехосвіти Криворіжжя,
голова комітету професійно-технічної освіти
Криворізького виконкому міськради (1993–2010),
методист навчально-методичного центру
з професійно-технічної освіти Дніпропетровської області,
заступник голови Дніпропетровської обласної організації
Всеукраїнської асоціації професійно-технічної освіти,
керівник проекту «Соціальне партнерство в дії»,
виконавчий директор ради громадської спілки
«Координаційна рада «Кривий Ріг – рідне місто»,
співавтор проекту «Майбутнє в єдності поколінь»,
голова ради Криворізького центру ветеранів
та випускників профтехосвіти**

ЗМІСТ

Від упорядників.....	5
РОЗДІЛ 1. Слово про ветерана профтехосвіти Криворіжжя Віталія Сапігу.....	8
РОЗДІЛ 2. Сторінки біографії.....	47
РОЗДІЛ 3. Усе життя в профтехосвіті: автобіографічні нотатки В. О. Сапіги...49	
РОЗДІЛ 4. Публікації та доповіді В. О. Сапіги.....	62
РОЗДІЛ 5. Публікації про професійну й громадську діяльність Віталія Сапіги. Інтерв'ю	66
РОЗДІЛ 6. Відзнаки та нагороди.....	76
РОЗДІЛ 7. Грамоти та подяки.....	88
РОЗДІЛ 8. Фотомиттєвості життя.....	102
Іменний покажчик.....	161

ВІД УПОРЯДНИКІВ

Біобібліографічний покажчик (серія «Знакові постаті Криворізького педагогічного», вип. 4) присвячено *Віталію Олексійовичу Сапізі* – відомому випускнику Криворізького педагогічного інституту (1971), ветерану профтехосвіти Криворіжжя, голові комітету професійно-технічної освіти Криворізького виконкому міськради (1993–2010), методисту навчально-методичного центру з професійно-технічної освіти Дніпропетровської області, заступнику голови Дніпропетровської обласної організації Всеукраїнської асоціації професійно-технічної освіти, керівнику проекту «Соціальне партнерство в дії», виконавчому директору ради громадської спілки «Координаційна рада «Кривий Ріг – рідне місто», співавтору проекту «Майбутнє в єдності поколінь», співзасновнику громадської організації «Асоціація «АК Кривбасу», голові ради Криворізького центру ветеранів та випускників профтехосвіти.

У структурі біобібліографічного покажчика **8 розділів**:

Розділ 1 «Слово про ветерана профтехосвіти Криворіжжя Віталія Сапігу» містить спогади, слова вдячності колег і учнів, громадських діячів, керівників закладів освіти та підприємств міста Кривий Ріг (*авторський текст збережено*).

У **Розділі 2 «Сторінки біографії»** подано *біографічну довідку* про життєвий шлях та освітянську діяльність **В. О. Сапіги**.

Розділ 3 «Усе життя в профтехосвіті» містить автобіографічні нотатки Віталія Сапіги.

У **Розділі 4** представлено публікації В. О. Сапіги, його доповіді на науково-практичних, виробничих конференціях і семінарах та інших заходах. Бібліографічні описи подано мовою оригіналу. У середині підрозділів матеріали згруповано й розміщено за прямою хронологією з виділенням років видання. У межах року – за алфавітом назв праць.

У **Розділі 5** подано матеріали про професійну й громадську діяльність Віталія Сапіги та інтерв'ю з ним. Бібліографічні описи подано мовою оригіналу. У середині підрозділів матеріали згруповано й розміщено за прямою хронологією з виділенням років видання. У межах року – за алфавітом прізвищ авторів і назв праць.

Розділ 6 презентує відзнаки й нагороди Віталія Сапіги, зокрема ордени та медалі, цінні подарунки.

У **Розділі 7** представлено грамоти, подяки, дипломи.

Розділ 8 «Фотомиттєвості життя» містить світлини різних років, зокрема з архівів В. О. Сапіги та його колег.

Допоміжний апарат біобібліографічного покажчика:

- іменний покажчик, у якому наведено прізвища авторів, співавторів, упорядників, редакторів та інших осіб, відомості про яких є в бібліографічних записах;
- передмова від упорядників;
- схема групування матеріалу (зміст).

Джерела відбору документів для біобібліографічного покажчика – особова справа В. О. Сапіги, фонд бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету, особистий архів документів і матеріалів Віталія Сапіги. Окремі публікації містять активні покликання на електронні ресурси відкритого доступу.

Хронологічні рамки відбору документів: *1997–2024 рр.*

Покажчик містить *80* бібліографічних записів мовою оригіналу й має наскрізну нумерацію.

Бібліографічний опис здійснено згідно з чинним в Україні *ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання»*. Слова та словосполучення скорочуються відповідно до чинного *ДСТУ 3582:2013 «Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила»*.

Електронна версія покажчика розміщена на вебсторінці бібліотеки сайту Криворізького державного педагогічного університету в розділі «Біобібліографічні покажчики»:

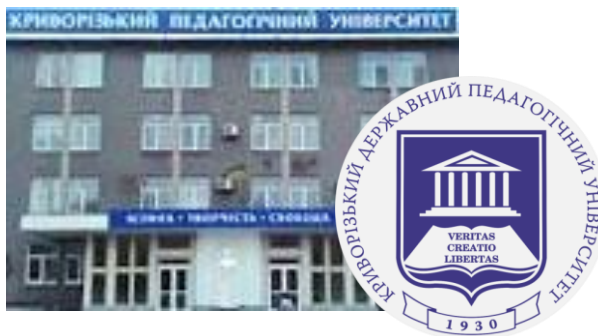
<https://kdpu.edu.ua/biblioteka/resursy/bibliohrafichna-produktsiia/bibliohrafichni-pokazhchyky/biobibliohrafichni-pokazhchyky.html>

та репозитарії КДПУ (електронному архіві академічних текстів) в розділі «Бібліографічна продукція» <http://elibrary.kdpu.edu.ua/jspui/handle/0564/84>

Покажчик адресовано освітянам, науково-педагогічним працівникам, здобувачам освіти.

РОЗДІЛ 1

Слово про ветерана профтехосвіти Криворіжжя Віталія Сапігу

За більш ніж дев'яносторічну історію Криворізький педагогічний випустив дуже багато висококваліфікованих спеціалістів. Серед них є особистості, яких ми дуже поважаємо, цінуємо й пишаємося – це випускник природничого факультету Віталій Олексійович Сапіга, який усе своє життя присвятив плідній праці на освітянській ниві – його трудова діяльність пов'язана з професійно-технічною освітою Дніпропетровщини.

Професійно-технічна освіта є однією із складових української системи освіти, де людина може оволодіти знаннями, уміннями й навичками за певною професією – здобути робітничу кваліфікацію. Багато років наш випускник Віталій Олексійович Сапіга очолював один із провідних закладів металургійної професійно-технічної освіти нашого міста – ПТУ № 45 (з 2009 р. – Криворізький центр професійної освіти металургії та машинобудування).

Енергійний, цілеспрямований, відповідальний – він ніколи не перериває зв'язків зі своєю Alma mater – цікавиться життям університету, підтримує комунікації з керівництвом, викладачами та здобувачами вищої освіти факультету педагогічної освіти.

Вагомим є внесок Віталія Сапіги в методичне забезпечення професійно-технічних училищ – він є методистом навчально-методичного центру з професійно-технічної освіти Дніпропетровської області, заступником голови Дніпропетровської обласної організації Всеукраїнської асоціації професійно-технічної освіти, має чисельні навчально-методичні розробки та публікації. Досвід співпраці з Віталієм Олексійовичем з вдячністю згадують його колеги, вихованці, друзі.

Біобібліографічний покажчик, підготовлений бібліотекою КДПУ, яскраво розкриває життєвий та трудовий шлях пана Віталія, засвідчує повагу його однодумців до особистості одного з видатних випускників Криворізького педагогічного – патріота, громадянина, фахівця найвищого класу.

Ректор КДПУ, доктор філософських наук, професор Ярослав Шрамко

«Навчаємо, виховуємо, розвиваємо», – це гасло можна вважати професійним принципом діяльності випускника Криворізького педагогічного Віталія Олексійовича Сапіги. Не дивлячись на те, що він за фахом біолог, як креативна особистість у певний момент зрозумів, що для індустріального Кривбасу найважливішою проблемою є підготовка спеціалістів у різних напрямках професійно-технічної освіти саме в межах Кривого Рогу. Тому не випадково, з часом він працював заступником завідувача відділу освіти міськвиконкому, а згодом очолив комітет профтехосвіти виконкому міста.

Коли я працював деканом факультету загальнотехнічних дисциплін (1977–1990 рр.) та проректором із заочного навчання (1999–2001 рр.), і ми часто спілкувалися, відчувалася велика турбота В. О. Сапіги про підготовку педагогічних кадрів вищої освіти для професійно-технічних закладів міста. Варто відмітити, що ця турбота та зацікавленість відчувалися й на рівні родини пана Віталія. Невипадково студентами факультету загальнотехнічних дисциплін стали його рідні брати Олександр і Леонід, а згодом і рідний племінник.

Дійсно, Віталія Олексійовича можна вважати корифеєм професійно-технічної освіти Кривого Рогу. Тому і Віталій Сапіга, і Криворізький державний педагогічний університет заслуговують великої пошани в справі розвитку системи профтехосвіти нашого рідного міста.

*Професор, заслужений працівник освіти України
Володимир Корольський*

Віталій Олексійович Сапіга опікується професійною освітою, тому з кафедрою технологічної та професійної освіти підтримує дуже тісні зв'язки. На базі Криворізького державного педагогічного університету проведено багато заходів за участі В. О. Сапіги, які торкалися сучасного розвитку техніки та виробництва, що неможливий без висококваліфікованих кадрів, яких готує професійна освіта. Сучасний етап розвитку професійних навчальних закладів пов'язаний з необхідністю розв'язання проблеми підвищення інтелектуального рівня пізнавального й творчого потенціалу студентів. Цікаві зустрічі відбулися за участі міськвиконкому м. Кривий Ріг, Центру зайнятості населення та профорієнтаційної роботи, роботодавців, де викладачі кафедри технологічної та професійної освіти Л. О. Савченко, Ю. С. Кулінка, О. О. Цись разом з В. О. Сапігою підіймали питання щодо створення ефективних умов реалізації сучасних педагогічних технологій в освіті, модернізації змісту й підвищення якості професійно-технічної освіти, що задовольняли б потреби роботодавців. В. О. Сапіга звернув увагу на специфіку професійно-практичної підготовки та пропозиції замовників робітничих кадрів; наголосив, що навчальний заклад в окремих випадках може об'єднувати терміни проходження виробничої практики. Разом із Віталієм Сапігою викладачі кафедри технологічної та професійної освіти обговорювали дисципліни за вибором, які визначаються навчальним закладом у межах допустимого навчального навантаження з урахуванням інтересів і потреб студентів, рівня навчально-методичного та кадрового забезпечення, а також з урахуванням профілю професій, за якими в професійному навчальному закладі здійснюється підготовка.

Отже, Віталій Олексійович Сапіга є прикладом сучасного фахівця з професійної освіти, – всебічно розвинутий, технічно й культурно освічений, що володіє високою професійною майстерністю.

Доктор педагогічних наук, професор КДПУ Лариса Савченко

Доля звела мене з Віталієм Олексійовичем Сапігою в 2015 році. На той час я спілкувався з ним лише під час випадкових зустрічей, але вже знав, що він навчався в одній групі на природничому факультеті з викладачем кафедри ботаніки та екології КДПУ Євгеном Давидовичем Ющуком.

Як випускник природничого факультету, Віталій Олексійович переживає всі події, які відбуваються на факультеті, завжди ділиться своїми студентськими спогадами, активізує всіх, з ким зустрічається. Під час спілкування завжди впадає в очі енергійність, зацікавленість, відкритість Віталія Олексійовича, його бажання діяти й творити. Саме завдяки пану Сапізі та колегам з громадської організації «АК Кривбасу», їхній підтримці й креативності, кафедра ботаніки та екології організувала та провела міжнародну науково-практичну конференцію до 100-річчя з дня народження професора, доктора біологічних наук І. А. Добровольського із залученням представників міської влади й громадських організацій міста, що сприяло популяризації біологічних та екологічних знань серед учнівської й студентської молоді. Нагадуванням про участь В. О. Сапіги в організації й проведенні цієї конференції є банер і пам'ятна дошка професору І. А. Добровольському.

Віталій Олексійович як методист НМЦ ПТО у Дніпропетровській області є організатором безлічі семінарів з підвищення кваліфікації для викладачів біології закладів профтехосвіти, які проводилися на базі кафедри ботаніки та екології та природничого факультету. Викладачі кафедри як активні співорганізатори таких заходів й активні продовжувачі освітянських традицій на Криворіжжі отримали громадські відзнаки до Дня єднання поколінь. Маю надію, що в подальшому, ми матимемо можливість співпрацювати з Віталієм Олексійовичем Сапігою, НМЦ ПТО у Дніпропетровській області, громадською організацією «АК Кривбасу», адже «Майбутнє – в єдності поколінь»!

*З повагою – Едуард Євтушенко –
завідувач кафедри ботаніки та екології КДПУ,
кандидат біологічних наук, доцент*

Народний учитель Кривбасу

Криворізький педагогічний університет як провідний державний заклад вищої освіти Придніпров'я за часи свого більше дев'яносторічного існування підготував неймовірно велику кількість талановитих педагогів для закладів освіти, серед яких немало яскравих зірок.

Серед них і Віталій Олексійович Сапіга.

Він був не тільки зразковим студентом, а й освітянином, військовослужбовцем. Знання, які він отримав тоді в педагогічному інституті (КДПІ), дозволили йому розкритись і як педагогу, і як організатору освітньої галузі в Кривбасі та Україні.

Його природний дар і стан душі були тісними для шкільного класу. Його здібності й невгамовні ініціативи сягали далі школи, у молодіжне середовище професійної освіти Держинського (з 2016 року Металургійного) району, на будівельний майданчик ударної будови середини ХХ століття – Доменної печі № 9 металургійного гіганту – заводу «Криворіжсталь». Тут у молодіжному штабі остаточно сформувався його потяг до роботи з молоддю робітничих професій, до системи підготовки кадрів для гірничо-металургійної галузі промислового криворізького басейну. Тут, як висловлюються, пазли зійшлися. Віталій Олексійович знайшов себе, а система знайшла свого лідера.

У Кривому Розі за 80 років існування системи державної профтехосвіти підготовлено біля 800 тисяч професійних робітників. Із 61 Героя Праці на Криворіжжі, 42 – це випускники профтехучилищ і технічних шкіл. Навчання в них було престижним, відповідальним і притягувало молодь своєю інтегрованістю з економікою та суспільством.

Після завершення будівництва ДП № 9 Віталій Сапіга тривалий час працював директором профтехучилища № 45 з підготовки робітників для Криворіжсталі. Ця робота тільки вдосконалила його досвід. Училище визнавалося найкращим у системі профтехосвіти міста та України.

Педагогічні знання та досвід організатора професійної освіти стали затребувані й у Криворізькому міськвиконкомі на посаді керівника управління, а потім і в навчально-методичному центрі профтехосвіти Дніпропетровської області.

Слід пам'ятати, що професійна освіта найбільш динамічна, орієнтована на науково-технічні досягнення, на вимоги роботодавців, на економічні очікування підприємств, країни й експортно-імпортні спроможності.

Тому система постійно трансформується, зазнає болючих впливів економічних криз в умовах ринкової економіки незалежної України.

Трансформації вимагають креативу, високого рівня ділової досконалості управлінського менеджменту. Саме цим критеріям у повній мірі відповідав і відповідає випускник Криворізького педагогічного, освітянин Віталій Сапіга. Він – ефективний системний менеджер, який виступає з креативними ініціативами і є активним провідником системних підходів у трансформації професійної освіти, у поєднанні виробництва з професійною підготовкою кадрів робітничих спеціальностей. Так, 2017 року він ініціював проєкт перебудови на основі дуальної системи державно-приватного партнерства, яка була представлена та схвалена на науково-практичній громадській промисловій конференції в Кривому Розі. Ця система, яка була оприлюднена в книзі «Яскраві сторінки профтехосвіти Криворіжжя» (автори В. Гаєвський, О. Мельник, О. Степаненко, Д. Степанюк, 2019 рік), стала дорожньою картою, за якою система трансформується в сучасні центри професійної освіти та навчання за активної участі роботодавців міста й Криворіжжя з урахуванням досвіду країн Європейського Союзу.

Пан Сапіга глибоко переконаний, що професійна освітянська діяльність повинна виходити за межі закладу освіти, досягати роботодавців, шкіл, університетів, молоді, батьківського середовища. Й важливим інструментом такого сучасного поєднання повинні бути громадські інституції, корпоративна інтеграція. Понад 10 років разом з профспілками та іншими громадськими об'єднаннями й закладами освіти він є активним провідником таких ідей, як громадські щорічні конкурси: «Кращий роботодавець – замовник кадрів», «Кращий колективний договір для молоді і дітей», «Кращий наставник в умовах виробництва»; вшанування історії та пам'яті про легендарні постаті трудового Кривбасу за професійними ознаками.

Віталій Олексійович є організатором і лідером громадських об'єднань випускників і ветеранів профтехосвіти, провідником у системі профтехосвіти ідеї національної педагогіки, основні принципи якої засвоїв ще в своєму рідному педагогічному. Є провідником Всеукраїнської народної ідеї: «Незалежна Україна на шляху до європейської родини під парасолькою колективної безпеки!». Він – ініціатор і учасник розвитку козацького руху серед здобувачів робітничих професій, фізкультури й спорту на підставі козацьких традицій і умінь, провідник початкових військових знань для

оборони країни серед учнів закладів професійної освіти, підготовки кадрів молодших офіцерів у закладах вищої освіти міста зі студентського середовища.

Характерною рисою освітянина Віталія Сапіги є дивовижна повага до історії рідного міста, до збереження пам'яті про людей Криворіжжя, педагогів своєї Альма-матер. 2016 року він ініціював проведення в стінах педуніверситету міської конференції до 100-річчя від дня народження професора І. А. Добровольського, заснування громадської відзнаки «Майбутнє – в єдності поколінь! У пам'ять Івана Добровольського», назви вулиці в Центрально-Міському районі ім. Івана Добровольського, встановлення на своїй рідній кафедрі ботаніки йому меморіальної дошки. Адже він є натхненником і організаційним продовжувачем наукової ідеї професора, завідувача кафедри щодо перетворення Кривого Рогу на місто – сад, яким воно на сьогодні й стало.

Зразком, як треба відноситися до своїх учителів, стали його тривалі стосунки зі своїм викладачем Георгієм Бенем, відзначення його сторіччя від дня народження при житті, вшанування пам'яті після відходу в інший світ.

Віталій Сапіга не є заслуженим працівником освіти України. Не склалося. Але його освітянська, виховна, професійна та громадська діяльність настільки креативні, адекватні викликам часу, що завжди дивували й дивують громадськість, піднімають його як до зірок випускників Криворізького педагогічного, так і до легенд про народного педагога міста й України. Його відданість професійній освіті й навчанню вражаючі та служать зразком як для освітян, так і для сучасних менеджерів у сфері підготовки кадрів робітничих професій.

*Дмитро Степанюк –
Почесний громадянин Кривого Рогу,
Народний депутат України II скликання,
Голова Дзержинської райради та її райвиконкому (1990–1998),
Голова наглядової ради державного Криворізького центру
професійної освіти металургії і машинобудування,
член-кореспондент Академії гірничих наук, громадський діяч*

Доля звела мене із Сапігою Віталієм Олексійовичем понад 25 років тому, коли, після закінчення Криворізького державного педагогічного інституту, почала свою трудову діяльність в одному із професійно-технічних навчальних закладів міста. На той час він обіймав посаду голови комітету професійно-технічної освіти виконкому Криворізької міської ради, і я навіть не могла собі уявити, що через досить короткий проміжок часу буду працювати в комітеті за його безпосереднього керівництва майже вісім років.

Не буде перебільшенням, якщо скажу, що знають Віталія Олексійовича не тільки у всіх закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти нашого міста, але й на кожному підприємстві гірничо-металургійного комплексу, будівельної галузі, легкої промисловості, сфери обслуговування. Знають як ЛЮДИНУ – легенду системи профтехосвіти Криворіжжя, яка все своє життя присвятила становленню, розвитку, збереженню й модернізації професійної школи.

Усім відома проста істина – професійна освіта великою мірою є запорукою економічного зростання країни, кадровий потенціал і трудові

ресурси якої готуються саме в цій сфері. Без якісно підготовленого кваліфікованого робітника, фахівця, промислові підприємства нашого міста не мають майбутнього. Тому гасло всього життя Віталія Сапіги «...треба зберегти, що маємо, і на цьому фундаменті будувати сучасну систему підготовки кадрів для розвитку економіки міста та України...».

На кожному етапі трудової діяльності Віталію Олексійовичу завжди були притаманні професіоналізм, енергійність, мудрість, принциповість і наполегливість. Його завжди відрізняє вимогливість до себе й колег, високе почуття відповідальності за доручену справу, цілеспрямованість та доброзичливість.

Він і сьогодні тримає стрій, а пріоритетним напрямком його діяльності були й залишаються питання забезпечення рівного доступу до здобуття якісної професійної освіти, соціальної адаптації молодшої людини, отримання нею першого робочого місця, набуття необхідного досвіду роботи для професійного зростання в майбутньому.

Я вдячна долі, що звела мене в житті з такою непересічною особистістю, патріотом профтехосвіти, людиною, одержимою справою, яку робить. Віталій Олексійович Сапіга став для мене добрим і вірним наставником. Я щаслива, що саме за його безпосереднього керівництва відбувалося моє професійне становлення та кар'єрне зростання.

Тетяна Семенюк – начальник відділу вищої, професійно-технічної освіти, кадрового забезпечення та охорони праці департаменту освіти і науки виконкому Криворізької міської ради

Плідна співпраця у підготовці кадрів для гірничо-металургійного комплексу Кривбасу

Репутація професіонала з активною життєвою позицією, відмінні організаторські здібності та висока працездатність, які має громадський діяч, керівник проекту «Соціальне партнерство в дії», педагог за покликанням Віталій Сапіга, вже не одне десятиліття працюють на авторитет і зміцнення системи профтехосвіти Кривбасу.

Криворізька міська організація Профспілки металургів і гірників України, яка в своїх рядах також об'єднує профтехосвітян і здобувачів освіти – майбутніх працівників гірничо-металургійної галузі, є свідком постійної участі наполегливого й принципового Віталія Сапіги у вирішенні нагальних проблем профтехосвіти, залучення якнайбільше організацій до різнобічної допомоги здобувачам освіти та випускникам професійних закладів. Його турбують питання проходження виробничої практики молоддю на підприємствах, працевлаштування випускників, підвищення привабливості та престижності професійної освіти, професій шляхом запровадження нових профорієнтаційних форм і засобів, формування професійно-компетентного педагогічного складу, налагодження й підтримка партнерства з підприємствами-роботодавцями, науковими установами, громадськими організаціями тощо. До якої організації не приходив би Віталій Сапіга, тема номер один у спілкуванні з керівниками –

популяризація системи профтехосвіти, забезпечення Криворіжжя професійними робітничими кадрами. Чимало питань, завдяки його небайдужості, успішно вирішені.

Можна з повною відповідальністю сказати, що, будучи справжнім патріотом нашого промислового міста, Віталій Олексійович зробив дуже багато для розвитку регіону, для забезпечення криворізьких підприємств кадровим потенціалом. Нехай і надалі любов до нашого спільного дому – Кривбасу – надає йому сил та енергії!

Плідна взаємодія між нашою профспілковою організацією й центром профтехосвіти триває вже років 25. Оскільки Навчально-методичний центр ПТО, працівником якого є Віталій Сапіга, опікується всім спектром питань щодо підготовки робітничих кадрів, у тому числі в галузевому розрізі, а «точок доторку» з його фахівцями у представників Профспілки металургів і гірників України вистачає. Однак офіційним документом плани співпраці на 2024 рік оформлені вперше. Підписаний Меморандум про співпрацю між Криворізькою міською організацією ПМГУ і Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області.

Меморандум, зокрема, передбачає обмін досвідом у рамках проведення спільних науково-практичних заходів (круглих столів, конференцій, тренінгів тощо), розвиток інституту наставництва за дуальною формою навчання, обмін інформацією про партнерство на електронних ресурсах сторін (у тому числі розміщення новин), залучення фахівців для спільного надання освітніх послуг, реалізацію ініціатив із національно-патріотичного виховання, організацію участі здобувачів освіти професійно-технічних навчальних закладів в обласних та всеукраїнських конкурсах за різними напрямками та інші форми співробітництва.

Анатолій Макаренко – голова Криворізького міського комітету профспілки металургів і гірників України, Почесний громадянин міста Кривий Ріг.

Віталій Олексійович Сапіга – це надпотужна особистість, яка в умовах сьогодення попри все вболіває за майбутнє молоді України! Енергійний, наполегливий, завзятий – він надихає, мотивує та заряджає всіх, кому доводиться з ним працювати. Внесок Віталія Олександровича у розвиток системи професійної (професійно-технічної) освіти Криворіжжя, області та України загалом – неоціненний! Любов до справи, до колег, до робітничої молоді відчувається в кожному його виступі, у кожному організованому та реалізованому заході. Він один із тих, кому вдалося побудувати ефективну систему взаємодії навчальних закладів професійного типу та роботодавців, яка набирає нових ефективних форм прояву.

Переконані, що всі подальші проєкти удосконалення системи професійної підготовки майбутніх фахівців обов'язково будуть реалізовані за підтримки широкого кола однодумців та друзів Віталія Олексійовича!

*Тетяна Сулима – проректор з науково-педагогічної та виховної роботи
Криворізького національного університету, канд. пед. наук, доцент;
Лілія Сушенцева – доктор пед. наук, доцент*

З Віталієм Олексійовичем Сапігою я познайомився 2014 року в період моєї першої депутатської каденції в Дніпропетровській обласній раді.

10 років плідної співпраці в сферах профспілкового руху з відстоювання прав освітян, громадської роботи з реалізації стратегії діяльності, щодо розвитку професійно-технічної освіти в Кривому Розі, депутатської діяльності – яка

почалася з розширення представниками ПТО Кривого Рогу складу Дніпропетровської обласної ради стейкхолдерів професійної освіти, а також у сфері науково-технічної діяльності в частині реалізації ряду заходів, які пов'язані з популяризацією соціально-значущих результатів наукових робіт двох державних НДІ – Науково-дослідного гірничорудного інституту та Науково-дослідного інституту безпеки праці та екології в гірничорудній та металургійній промисловості.

За цей час у співпраці з Віталієм Олексійовичем були проведені громадські конкурси-огляди до Дня єднання поколінь, предметні тижні до Дня енергетики «Енергозбереження та енергоефективність очима молоді», щорічні конкурси професійної майстерності з електромонтажних робіт на честь Героя праці Г. І. Павленка «Електротехнічний марафон», які організовує ПЗ «Центр професійної освіти і навчання» у співпраці з ТОВ «Ертанз» та НМЦ ПТО Кривого Рогу та фондом Олександра Вілкула «Українська перспектива». Впевнений, що ці заходи як були, так і є корисними для всіх стейкхолдерів, оскільки дозволяють молодим фахівцям електротехнічних спеціальностей відчувати командний дух і разом позмагатись за перемогу, освітянам – ще раз акцентувати увагу молоді на перспективність отримання саме технічної освіти, а представникам підприємств – зацікавити молодих фахівців до перспективного працевлаштування та долучитись до цікавого освітнього процесу.

З урахуванням ініціатив В. О. Сапіги, щодо підтримки системи профтехосвіти облрадою, на засіданні постійної комісії облради з питань науки, освіти, сім'ї та молоді було погоджено продовження реалізації обласної програми створення на базі закладів професійної (професійно-технічної) освіти навчально-практичних центрів за галузевим спрямуванням, запроваджено школу лідера для закладів професійної (професійно-технічної) освіти та розпочато нову ініціативу, яка пов'язана з щорічним проведенням обласного конкурсу проектів «Дуальна професійна освіта для розвитку громад» серед закладів професійної (професійно-технічної) освіти та фахової передвищої освіти.

У період прийняття на баланс обласних рад ПТНЗ в рамках децентралізації та імплементації ЗУ «Про освіту», що могло призвести до вимушеної оптимізації закладів профтехосвіти Дніпропетровської та інших областей України, за ініціативою заступника директора НМЦ ПТО області В. О. Сапіги, ми разом виходили на керівництво промислових підприємств Кривого Рогу, які працевлаштовують випускників навчальних закладів, і закликали до їх соціальної відповідальності в регіонах присутності.

*Вадим Щокін –
директор Науково-дослідного гірничорудного інституту
Криворізького національного університету,
доктор технічних наук, професор,
член ГЕР 14 Національного агентства забезпечення
якості вищої освіти України,
депутат Дніпропетровської обласної ради*

Що б мені хотілося сказати про співпрацю з Віталієм Олексійовичем Сапігою? Це чудовий співрозмовник, людина з величезним життєвим досвідом, Педагог з великої літери. Усе своє життя він присвятив професійній освіті.

Знання, талант, невичерпна енергія, прагнення досягти досконалості в усьому, надзвичайне почуття відповідальності – це все про пана Сапігу. Віталій Олексійович є прикладом сучасного керівника, вмілого й талановитого організатора, справжнього лідера.

Своїми ідеями Ви запалюєте інших людей, Ваша життєва мудрість, справедливість та відданість справі є запорукою успіхів всіх громадських заходів.

Тож щиро бажаю, щоб ще тривалий час Вам вистачало здоров'я, бадьорості й наснаги. Дякую Вам за нашу дружбу та співпрацю. Живіть довго!!!

*З повагою – Громадська організація «Жінки України за Мир і Стабільність»,
Голова ГО – Олена Марусова*

САПІГА ВІТАЛІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ – КОВАЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ОСВІТЯН КРИВОРІЖЖЯ

Минають роки, Всесвіт приносить у життя суспільств багато випробувань, які роблять нас сильними духом, щирими душею, вдячними тим особистостям, які в необхідний для нас час опинилися на нашому шляху...

«Не можу не виказати вдячність і не сказати про те, що завдяки професійному ставленню до зростання інноваційної педагогічної молоді Віталія Олексійовича Сапіги, його неймовірному таланту бачити в людині найкращий потенціал, його щирості й бажанню допомагати в усьому профтехосвітянам, саме завдяки людяності цієї неймовірно щирої

людини моє життя відбулося так, як вважається за доцільне»¹ [1, с. 165].

На згадку прийшла подія 2009 року. До Криворізького центру професійної освіти завітав В. О. Сапіга з колегами освітянами, минуючи приймальню директора, цілеспрямовано до Кабінету комп'ютерних і інформаційних технологій спрямував свій візит, де мені, тоді ще викладачу інформатики та спецдисциплін, доводилось працювати. Запитав: «Де вона?» (це я). Потім звернувся до мене й наголосив: «Так, треба дати інтерв'ю на «Рудані» та терміново подати інформацію до «Червоного гірника»... Таким чином відбулося знайомство з дійсним ковалем інноваційного становлення освітян Криворіжжя – В. О. Сапігою. А й усього то завдяки моїй самовідданій праці в Криворізькому центрі професійної освіти було вперше отримано Золоту медаль міжнародної освітянської виставки України у Києві для профтехосвіти Криворіжжя. А далі – «Дорогу здолає той, хто йде!».

*З повагою – Марина Росток –
кандидат педагогічних наук, старший дослідник,
завідувач відділу наукового інформаційно-аналітичного
супроводу освіти Державної науково-педагогічної
бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського
Національної академії педагогічних наук України,
м. Київ*

---

¹ Росток М. Л. Курс на випереджальний розвиток професійної освіти. Професійно-технічна освіта на Криворіжжі у ХХ столітті (хронологічний показник) / уклад. О. Мельник. – Кривий Ріг : Видавець Роман Козлов, 2020. – С. 164–166.

Віталій Олексійович Сапіга народився на Хмельниччині, вищу освіту здобув у Криворізькому педагогічному. Тут, на Криворіжжі, провів більшу частину свого життя. Молодий вчитель вирізнявся сміливістю та оригінальним підходом до навчання молоді, швидко завойовував загальне визнання, працюючи на різних посадах.

Пан Віталій – один із кращих представників профтехосвіти Дніпропетровщини, має багато досягнень, відзнак та нагород. Працюючи на посадах директора ПТУ № 45, методиста Навчально-методичного центру ПТО у Дніпропетровській області, удосконалював свою професійну майстерність. Є автором пропозицій, що знайшли своє відображення в Законах України «Про освіту» та «Про професійно-технічну та вищу освіту». За його участі створені та працюють 14 Піклувальних рад за галузевим принципом на багатьох промислових підприємствах міста. Віталій Сапіга є заступником голови правління Дніпропетровської обласної організації Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти.

Віталій Олексійович – приклад багатогранної творчої людини, взірць поєднання блискучих ділових якостей із бажанням направляти результати своїх зусиль на служіння людям.

*Людмила Красота –
заступник директора з навчально-виробничої роботи
Державного навчального закладу
«Криворізький центр професійної освіти
металургії та машинобудування»*

Сапіга Віталій Олексійович закінчив Криворізький державний педагогічний інститут, факультет природничих дисциплін 1971 року.

Він вибрав професію до душі, тому що все своє життя присвятив роботі в освітній галузі, зокрема в професійно-технічній освіті. Розпочинав заступником директора тодішнього ПТУ № 45. Його кар'єра йшла по висхідній:

1980–1986 рр. – директор тодішнього ПТУ № 45 (нині – Криворізького центру професійної освіти металургії та машинобудування);

1986–1992 рр. – заступник начальника Дніпропетровського управління освіти і науки (м. Кривий Ріг);

1993–2009 рр. – голова комітету професійно-технічної освіти Криворізького міськвиконкому.

Саме в цей період найяскравіше проявились лідерські якості, творчий потенціал, наполегливість, працьовитість і професіоналізм Віталія Сапіги.

За його керівництва й за активної участі професійно-технічні заклади міста реформувалися, розвивалися й досягали вагомих успіхів як на обласному, так і на Всеукраїнських рівнях. Зокрема, це: соціальне партнерство, учнівське самоврядування, дуальна освіта тощо.

На базі закладів професійної (професійно-технічної) освіти міста створені та діють навчально-практичні центри (8), кваліфікаційні центри (3), центри кар'єри, лабораторія «STEM – освіти».

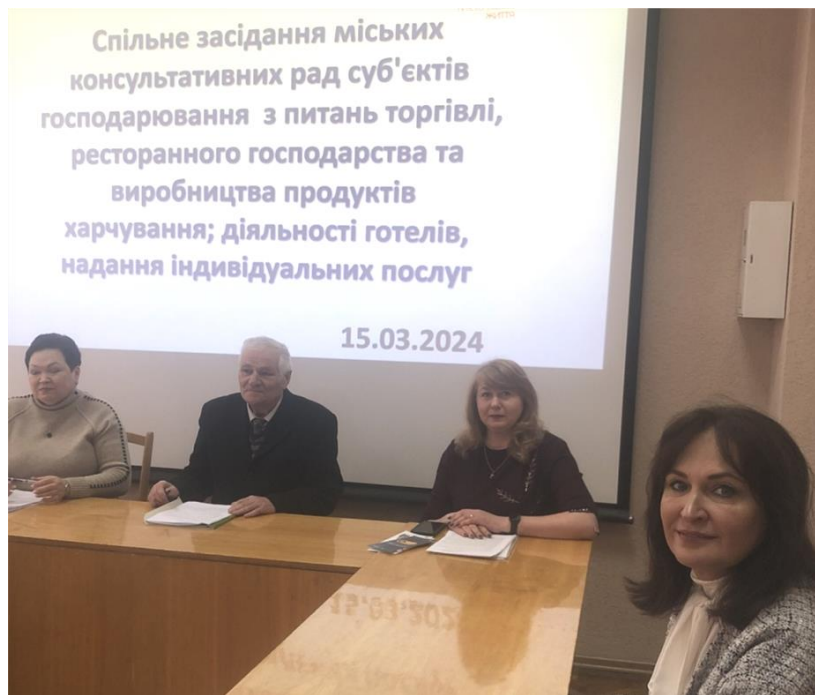
З 2010 р. і донині Віталій Олексійович працює методистом навчально-методичного центру професійно-технічної освіти Дніпропетровської області.

Віталій Сапіга – активна, ініціативна та небайдужа людина. Він любить рідне місто, завжди дотичний до подій, які в ньому відбуваються.

Він виконавчий директор Громадської спілки «Кривий Ріг – рідне місто» (з 2010 року), з 2023 року – голова Криворізького центру ветеранів і випускників профтехосвіти.

Творчий, здібний, активний – був і залишається.

*Неля Зозуля – ветеран ПТО,
колишня завідувачка кабінетом Навчально-методичного центру
професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області*

Колектив Криворізької філії Дніпропетровського обласного центру зайнятості висловлює щире подяку Віталію Олексійовичу Сапізі за довгі та плідні роки співпраці зі Службою зайнятості.

Ми знаємо Віталія Олексійовича як надійного соціального партнера з напрямку підготовки трудового потенціалу Криворіжжя. Його завзятість та небайдужість до розвитку педагогічних кадрів професійно-технічної освіти, наполегливість в організації корисних й цікавих заходів, продуктивного обговорення гострих питань з підготовки кадрів та прийняття правильних рішень – все це вирізняє його як одного з найдосвідченіших професіоналів свого часу.

Увесь професійний шлях Віталія Олексійовича був скерований на забезпечення міста професійно-технічними кадрами. Завдяки його зусиллям та неймовірної енергетиці об'єдналися зацікавлені люди та організації, щоб підготовка та забезпечення роботодавців Криворіжжя кадрами завжди була на крок попереду.

*Лариса Шевченко – директор Криворізької філії
Дніпропетровського обласного центру зайнятості*

Криворізька кузня кадрів: від надр до майбутнього

Гірнича справа, металургія, будівництво, ремонт – ось стовпи, на яких стоїть Кривий Ріг. Ці галузі протягом поколінь передавалися з рук у руки, від майстрів до учнів, формуючи міцні традиції та високий рівень професіоналізму.

Однак без якісної освіти та постійного вдосконалення навичок неможливо виховати нове покоління кваліфікованих фахівців. Саме тому професійно-технічні училища Кривого Рогу відіграють таку важливу роль у житті міста.

Випускники цих закладів стають рушійною силою гірничо-металургійного комплексу, забезпечуючи його стійкість та динамічний розвиток.

Одним із тих, хто безпосередньо вплинув на становлення та розвиток профтехосвіти Кривого Рогу є Віталій Олексійович Сапіга.

Людина відповідальна, дисциплінована, з глибоким розумінням проблем Кривбасу, він зумів очолити цю важливу галузь, готуючи кадри для всієї промисловості міста.

Його досвід роботи на різних рівнях системи освіти, а також особисті якості – щирість, працьовитість, відданість своїй справі – стали запорукою успішного розвитку профтехосвіти Кривого Рогу.

Завдяки його зусиллям та керівництву училища міста перетворилися на справжні кузні робочих кадрів, випускаючи висококваліфікованих фахівців, які й надалі творитимуть майбутнє Кривого Рогу.

Юрій Страшко – заступник начальника служби роботи станцій (з регіональної координації) регіональної філії «Придніпровська залізниця» АТ «Укрзалізниця» голова фахової галузевої ради із залізничних професій

Корисна співпраця шахтарів з освітянами

Шахтарі – особлива когорта трудівників, по-справжньому сильних, сміливих, надійних. Шахта завжди була для обраних. Не всім дано працювати на глибині в понад півтора кілометра. Наша мета – підвищити культуру виробництва за рахунок упровадження сучасного устаткування й прогресивних технологій.

Стабільне функціонування всіх підрозділів ПАТ «Кривбасзалізрудком» можливе при достатньому кадровому забезпеченні. Неабияку роль у цьому відіграє учбово-курсовий центр комбінату, який зумів побудувати на партнерських засадах свою роботу, спираючись на співпрацю з професійними ліцеями і коледжами, вишами міста й області, які готують спеціалістів для гірничо-видобувної промисловості. Для освітян – це безкоштовно. Координують цю роботу керівники нашого підприємства разом з директорами навчальних закладів. Щорічно в структурних підрозділах комбінату проходять практику загалом тисячу шістсот учнів і студентів криворізьких навчальних закладів, у переважній більшості на оплачуваних робочих місцях. Молодь забезпечується всім необхідним згідно з Колективним договором. Близько сорока відсотків перспективної молоді потім працевлаштовуються у публічне акціонерне товариство «Кривбасзалізрудком».

Велика заслуга в успішному здійсненні підготовки робітничих кадрів для нашого підприємства належить Віталію Олексійовичу Сапізі – методисту Криворізького кабінету навчально-методичного центру в Дніпропетровській області, координатору міського проєкту «Соціальне партнерство в дії». За його ініціативи до Колективного договору Криворізького залізрудного комбінату внесли пункти розділу «Робота з молоддю»: укладання договорів з навчальними закладами на підготовку кадрів і проходження ними виробничої практики; матеріальне заохочення учнів і студентів, а також педагогів і наставників, що їх навчають; ознайомлення майстрів, викладачів, науковців з сучасною технікою і новітніми технологіями в шахті тощо.

За участі В. Сапіги були створені чотирнадцять піклувальних рад за галузевим принципом на багатьох промислових підприємствах Кривого Рогу. У лютому 2007 року утворена перша піклувальна рада на нашому комбінаті. Спочатку вона була єдиною на Криворіжжі. Очолив її на той час заступник голови правління з оплати праці та управління персоналом, член обласної міжгалузевої ради з питань професійно-технічної освіти Олег Макаров.

Мета організації – підняття рівня співпраці з професійно-технічними та вищими навчальними закладами I-IV рівнів акредитації для формування якісного трудового потенціалу гірників підземного Кривбасу, у тому числі участь головних спеціалістів підприємства у педагогічних радах, фаховій галузевій раді, державних підсумкових екзаменах та профорієнтаційній роботі.

Координація співпраці з органами виконавчої влади, організаціями, підприємствами, профспілками, громадськістю, засобами масової інформації для поліпшення умов навчання та виховання учнів навчальних закладів; сприяння зміцненню навчально-виробничої, наукової, матеріально-технічної, культурно-спортивної, лікувально-оздоровчої бази; організація дозвілля і оздоровлення вихованців та педагогічних працівників, стимулювання їхньої творчої праці – основні завдання піклувальної ради.

Доброю традицією на підприємстві вже більше десяти років є посвята молоді в робітничий клас. Це для хлопців і дівчат – великий стимул для подальшої активності в молодіжних радах структурних підрозділів Криворізького залізорудного комбінату.

Віталій Олексійович Сапіга є саме тією особистістю, яка багато часу та сил приділяє роботі піклувальної ради, турбуючись про буденні справи, рухає розвиток нашого суспільства, нагадуючи, що основа гідного людського життя – це стабільна робота підприємств, де головною була і залишається людина праці.

*Федір Караманиць – голова правління
публічного акціонерного товариства «Кривбасзалізрудком».*

*Джерело:
Яскраві сторінки історії профтехосвіти Криворіжжя :
повість у новелах / В. Гасвський, О. Мельник, С. Степаненко,
Д. Степанюк. – Кривий Ріг–Житомир, 2019. – С. 351–353.*

Віталій Сапіга
і металургійний комбінат «Криворіжсталь»

З Віталієм Олексійовичем Сапігою я знайомий з вісімдесятих років. Перші ділові відносини склалися в 1986 році, коли я працював виконуючим обов'язки заступника директора комбінату «Криворіжсталь» з праці й кадрів, а потім з 1989 по 1996 рік, коли працював начальником відділу підготовки кадрів. Пізніше керував відділами в економічній службі підприємства. Важко уявити, що людина, яка проробила майже піввіку в системі професійно-технічного навчання в Кривому Розі, і не була б пов'язаною з найбільшим металургійним гігантом – «Криворіжсталлю». У 1990 році комбінат входив у першу десятку провідних металургійних компаній світу по виплавці сталі (12,3 мільйонів тонн у рік). Протягом усього свого розвитку комбінат був головним експериментальним полігоном чорної металургії. Багато нововведень було в галузі техніки, технології, роботі з кадрами. З усією країни приїжджали на «Криворіжсталь» вивчати передовий досвід.

Із приєднанням до «Криворіжсталі» Криворізького коксохімічного заводу, Новокириворізького гірничо-збагачувального комбінату й шахтоуправління по підземному видобутку руди, підприємство було перетворено в гірничо-металургійний комбінат «Криворіжсталь». Комбінат перетворився в унікальне підприємство у світі, із замкнутим циклом від видобутку руди й до виробництва металу.

На шістдесяті-сімдесяті роки доводиться найбільше уведення в експлуатацію на «Криворіжсталі» основних металургійних агрегатів, а також зріст обсягів виробництва й чисельності персоналу підприємства. Все це вимагало підготовки великої армії металургів, різних професій і кваліфікації. Із самого початку будівництва заводу виникали проблеми з нестачею кадрів, тому й у наступні роки підготовці кадрів приділялася велика увага. Використовувалися всі напрямки – від прийому на роботу випускників навчальних закладів і до створення на підприємстві потужної системи підготовки нових робітників і підвищення кваліфікації. Застосовувалися методи курсової підготовки й індивідуальне навчання в цехах.

На момент продажу підприємства Лакшмі Мітталу 2005 року чисельність працівників становила 57 921 осіб, а вже на кінець 2012 року – 32 479 чоловік, зменшилася на 25 442 чоловік. Причому, тільки за 2007–2011 роки по системі «добровільного» звільнення з підприємства пішло більше двадцяти тисяч чоловік. Скорочення 44% чисельності персоналу АМКР стало самим масштабним у галузі. Крім того, тривало виведення підрозділів підприємства в аутсорсинг. Практично кілька років не було прийому нових працівників на підприємство. За період з 2009 по 2011 рік на підприємство було прийнято всього 274 чоловік, у тому числі тільки сорок шість випускників навчальних

закладів. Загальний прийом за рік у середньому склав приблизно дев'яносто чоловік. Для порівняння приведу деякі дані. Так, за період з 1984 по 1993 рік на комбінат було прийнято 6 776 випускників навчальних закладів, серед них з вузів п'ятсот дев'ять чоловік, технікумів – півтори тисячі чоловік та із профтехучилищ – біля п'яти тисяч чоловік. У середньому за рік на комбінат приймалося біля семисот випускників навчальних закладів.

Одним з постійних джерел поповнення кадрами були професійно-технічні училища – до десяти відсотків у загальному числі вступників на комбінат, причому в окремі роки прийом досягав до восьмисот чоловік. Практично повністю випуски базових профтехучилищ СПТУ № 31 і № 45 приймалися на «Криворіжсталь». Пізніше до числа базових навчальних закладів приєдналося й СПТУ № 46. В училищах йшла підготовка за багатьма спеціальностями, але основними були професії металургів, слюсарів, електрослюсарів. У поліпшенні якості підготовки й забезпечення кадрами «Криворіжсталі» є й частка Віталія Сапіги. Є багато прикладів його участі в рішенні кадрових проблем комбінату.

Професія машиніста крана є однією із ключових на комбінаті. Крани встановлені практично у всіх цехах. В основних металургійних цехах застосовуються спеціальні й важкі крани, на яких заборонено використовувати працю жінок, що доводилося враховувати при наборі учнів у СПТУ. 1990 року склалося напружене становище з машиністами кранів. Основним джерелом поповнення машиністів кранів на комбінаті були СПТУ (до 60%). З огляду на всі обставини для забезпечення нормальної роботи комбінату на 1991 рік необхідно було додатково прийняти 337 машиністів крана, у тому числі випускників базових СПТУ й учбово-виробничої ділянки підприємства. За допомогою В. О. Сапіги, що працював у той час заступником начальника Дніпропетровського обласного управління професійно-технічної освіти, були переглянуті плани підготовки у базових училищах, зі збільшенням числа груп підготовки машиністів кранів. Крім того, було вирішене й ще одне дуже важливе питання для комбінату. Для зм'якшення сезонних коливань (основний випуск із училищ здійснюється влітку) разом зі СПТУ № 45 було вирішене питання про підготовку машиністів кранів по п'яти-шестимісячній програмі, з випуском у першому й четвертому кварталах року.

Була й інша проблема – комбінат зазнавав труднощів із закріпленням молодих фахівців, випускників різних вузів країни. Тому в мене виникла ідея створення єдиного навчального комплексу зі ступінчастою, денною формою навчання. Для цього в нас була солідна база – три профтехучилища, Криворізький металургійний технікум і Криворізький вечірній металургійний факультет Дніпропетровського металургійного інституту (ДМетІ). Усі ці навчальні заклади працювали за своїми індивідуальними планами. Керівництво комбінату схвалило цю ідею, потім почався тривалий і болісний процес погоджень і одержання дозволу на створення комплексу. Складність полягала

в тому, що навчальні заклади були в підпорядкуванні різних відомств, а узгодження треба було починати з міста, області, республіки. По лінії профтехосвіти проблем з узгодженням не було, тому що підключився В. О. Сапіга. Було отримане схвалення всіх інстанцій. Необхідно було одержати ще згоду Координаційної ради по підготовці кадрів у чорній металургії. Рада схвалила ідею, але ухвалення остаточного рішення передала керівництву ДМетІ. Юрій Миколайович Таран, будучи ректором інституту, категорично заперечував, тому що інститут втрачав значну частину контингенту абітурієнтів із Кривого Рогу. Таким чином, закінчилася перша спроба створення учбово-виробничого комплексу.

Після розвалу Радянського Союзу й створення незалежної України на «Криворіжсталі» знову повернулися до створення навчального комплексу. Узгодження пройшли досить швидко й, як у першій спробі, кінцевою інстанцією став ДМетІ. В умовах економічної плутанини інститут виявився в складному фінансовому становищі, причому треба було ще й утримувати Криворізький факультет. Для вирішення питання в інститут виїхали заступник директора комбінату з праці й кадрів і я. Після обміну думками погодилися на створення навчального комплексу. За підсумками цієї зустрічі був виданий наказ Міністерства освіти України від 15 липня 1992 року № 73 «Про створення учбово-виробничого комплексу «Криворізька вища металургійна школа». Створення комплексу передбачалося на базі ДМетІ (Криворізький факультет), комбінату «Криворіжсталь» і його базових навчальних закладів: Криворізького металургійного технікуму, СПТУ № 31, СПТУ № 45 і СПТУ № 46.

З метою реалізації наказу Міністерства був виданий наказ по комбінату № 399 від 29 вересня 1992 року «Про забезпечення функціонування «Криворізької вищої металургійної школи». Затверджено дату початку функціонування комплексу – з 1 жовтня 1992 року, перший набір учнів за ступінчастою системою навчання передбачалося здійснити в 1993 році. У штатний розклад комбінату був уведений учбово-виробничий комплекс чисельністю сім чоловік, генеральним директором комплексу був призначений Борис Володимирович Боклан, який був деканом Криворізького металургійного факультету. Була проведена кропітка робота з ув'язування програм навчання на різних рівнях, плани набору учнів. У цій роботі в якості консультантів взяли участь і працівники методичної ради Криворізького міського управління профтехосвіти на чолі з Віталієм Олексійовичем Сапігою. Як основні напрямки була обрана підготовка фахівців з технології металургії, виробництва й ремонту механічного й електроустаткування. По щаблях були збалансовані набори з таким розрахунком, щоб на останній стадії було не менш однієї або двох груп з кожної спеціальності. На перший ступінь приймали всіх бажаючих, а на наступних проходив конкурсний відбір, тільки найкращі з учнів

могли потрапити для подальшого навчання. Передбачалася денна форма навчання. Після закінчення першого рівня учень одержував робочу спеціальність і в нього був вибір – піти працювати на комбінат або продовжити навчання, у випадку відбору за конкурсом. Диплом техника учні одержували після закінчення другого курсу, що надавав право займати вже посади не нижче майстра; після закінчення третього ступеню – займати будь-яку посаду, які були на комбінаті, за відповідності певним вимогам. Повний строк навчання становив шість років, але давав диплом техника й диплом інженера, а також робочу професію. На превеликий жаль, у лютому 1993 року Криворізька вища металургійна школа була закрита.

Проїшли роки, а Віталій Олексійович Сапіга продовжує роботу в системі профтехосвіти, продовжує брати активну діяльність у суспільному житті міста, як і раніше цілеспрямований, ініціативний і енергійний.

Валерій Лавриненко – ветеран «Криворіжсталі», колишній топ-менеджер металургійного комбінату «Криворіжсталь», заслужений працівник промисловості України.

Джерело:

Яскраві сторінки історії профтехосвіти Криворіжжя : повість у новелах / В. Гаєвський, О. Мельник, С. Степаненко, Д. Степанюк. – Кривий Ріг–Житомир, 2019. – С. 353–358.

Кривбас – це професійний робітничий клас

Індустріальний Кривбас ніколи не стояв на місці в своєму розвитку, разом з розвитком промислового виробництва розвивалася й соціальна інфраструктура. Шістдесяті, вісімдесяті роки ХХ ст. – то був період, коли поряд з будівництвом промислових об'єктів, таких як гірничо-збагачувальні комбінати, Дев'ята доменна піч «Криворіжсталі», Цементно-гірничий комбінат, реконструкція шахт у зв'язку з переходом на більш глибокі обрії видобутку залізної руди, будувалися нові мікрорайони, швидкісний трамвай, лікарні, кінотеатри, спортивні комплекси, парки, об'єкти соціального призначення, торгівлі й зв'язку.

Усе це міг здійснювати багатотисячний професійний, багатонаціональний для Кривбасу робітничий клас. Це розуміли керівники міста, керівники районів, підприємств. У місті була прийнята ціла програма будівництва й удосконалення матеріальної бази професійно-технічних училищ з різним профілем підготовки кадрів. Очолити цей надзвичайно важливий напрямок у місті в сімдесяти-дев'яності роки довірили вихідцю з «Криворіжсталі», орденоносцю, який добре проявив себе на будівництві Дев'ятої доменної печі й інших об'єктів у місті,

Віталію Олексійовичу Сапізі, людині неабиякої енергії й організаторських можливостей.

Пригадую один з випадків, що відбувся в моєму житті, після того, як молодий Віталій Сапіга після роботи в одній з міських комісій, яку він очолював у зв'язку з перевіркою підготовки ПТУ міста на початок навчального року й подання звіту керівництву Криворізького міського виконавчого комітету, виникла ситуація, що зовсім не передбачалася. У суботній вечір, близько десятої години, мені подзвонив перший секретар Тернівського райкому партії Б. К. Новак і як голові партійної комісії доручив розібратися з обставинами зриву уведення в експлуатацію їдальні, споруджуваного в той час нового корпусу ПТУ № 39 і о дев'ятій годині ранку наступного дня доповісти на бюро райкому причини з рішеннями. Сьогодні навряд чи хтось навіть з однієї більш складної ситуації прийняв би таке рішення. Але це було виправдано для того часу, що на жаль сьогодні зустрічається вкрай рідко.

Я зібрав усіх причетних до зриву, і до третьої години ночі ми виробили план і склали графік виконання допущеного відставання. Їдальня й училище, яке готувало фахівців будівельних спеціальностей, було введено в строк, навчальний рік почався в новому сучасному закладі з гарною сучасною базою, гуртожитком на триста осіб. Це було дуже важливо, на високому рівні прийняти в Кривбасі учнів, які їхали до нас із усієї України. Але це лише один із прикладів роботи Віталія Олексійовича, його цілеспрямованості в майбутнє, уміння доводити почату справу до кінця.

У ті роки на окремі спеціальності в ПТУ був великий конкурс, з огляду на те, що керовані Віталієм Сапігою підрозділи направляли своїх представників у різні регіони України для доведення інформації про переваги здобуття спеціальності саме в Кривбасі. Усім учням, що закінчили навчання, надавалися робоче місце, гідна зарплатня, житло в гуртожитку. Ті, хто створював сім'ю, незабаром одержували квартири. Це було можливо тільки тому, що були в достатній кількості підготовлені високопрофесійні кадри. А це вже була турбота й відповідальність, у першу чергу, Віталія Олексійовича, яку він не залишив і сьогодні, хоча прямо за це вже відповідають інші керівники.

Пройде не так багато часу й досвід таких фахівців, як В. О. Сапіга буде затребуваний і в новому середовищі послідовників, де він буде прикладом відповідальності, цілеспрямованості в найкраще майбутнє.

*Віктор Артюх – заступник директора
Центрального гірничо-збагачувального комбінату.*

Джерело:

*Яскраві сторінки історії профтехосвіти Криворіжжя :
повість у новелах / В. Гаєвський, О. Мельник, С. Степаненко,
Д. Степанюк. – Кривий Ріг–Житомир, 2019. – С. 359–361.*

Людина на своєму місці

Степове Криворіжжя унікальне за своєю природою й багатством на безліч елементів таблиці Менделєєва. Усе те, що ми маємо навколо себе, у чому живемо, на чому їздимо, літаємо, це частка наших надр і великої праці криворіжців. У цій тривалій праці й творенні пройшло багато поколінь трудівників Кривбасу. Покоління гірників, металургів, будівельників, ремонтників виховувалося на тих традиціях і навичках, які створювалися попередніми поколіннями. Але без кропіткого й непростого зв'язку з навчанням на всіх рівнях неможливо підготувати кадри професійного рівня тих професій, у яких підприємства міста завжди гостро бідували.

Основною кузнею таких кадрів були професійно-технічні училища нашого міста. І тільки завдяки випускникам профтехучилищ підтримувалася й поповнювалася міць підприємств гірничо-металургійного комплексу, створювалися перспективи й майбутнє цих підприємств. Тривалий час керував і розвивав професійно-технічне навчання міста Кривого Рогу Віталій Олексійович Сапіга, людина відповідальна, самодисциплінована, що гостро розуміла проблеми Кривбасу. Родом із Хмельниччини, здавалося б, простий сільський хлопець, але він очолив ту галузь, що готувала кадри для всього промислового Криворіжжя.

Педагог від природи й за освітою, Віталій Олексійович пройшов шлях від простого шкільного вчителя, учасника будівництва доменної печі № 9 Криворізького металургійного заводу «Криворіжсталь», директора професійно-технічного училища № 45 до керівних посад у системі профтехосвіти міста Кривий Ріг. З його участю й за його керівництва училища Кривого Рогу стали теперішньою кузнею робочих кадрів, і донині підприємства міста виживають завдяки таким професіоналам профтехосвіти, як Віталій Сапіга.

*Владимир Коляда – заступник голови міського виконавчого комітету,
м. Кривий Ріг (1980-ті роки).*

Джерело:

*Яскраві сторінки історії профтехосвіти Криворіжжя :
повість у новелах / В. Гаєвський, О. Мельник, С. Степаненко,
Д. Степанюк. – Кривий Ріг–Житомир, 2019. – С. 361–362.*

Це мотор, вічний двигун

Віталій Сапіга – виконавчий директор координаційної ради громадських організацій «Кривий Ріг – рідне місто» – це мотор, вічний двигун. Я знаю його ще комсомольським працівником. Ми стали тісно співпрацювали з ним у ході будівництва профтехучилища № 45 і Дзержинського районного учбово-виробничого комбінату. Його ентузіазм і ініціатива зашкалюють і дотепер – це настільки цілеспрямована, віддана справі особистість, що аналога в Кривому Розі йому не знайти. Працездатність його невичерпна, як у вічного двигуна.

З наявних публікацій я довідалася, що Віталій виріс у багатодітній роботящій сім'ї, що його мама – педагог. Рівень вихованості Віталія Олексійовича говорить про високу культуру сімейного виховання, яка сформувала неабияку особистість – творчого керівника, неспокійного й небайдужого громадського працівника, щирого патріота. Його багатогранна діяльність оцінена по заслугах: він – кавалер ордена «Знак Пошани», має всі нагрудні знаки «За заслуги перед містом».

В. О. Сапіга – «Відмінник народної освіти УРСР», відзначений як видатний патріот Придніпров'я, нагороджений медаллю А. Макаренка, нагрудними знаками асоціації «За заслуги» і «Серце віддаю дітям». А грамот і подяк просто не порахувати. Він – права рука Д. П. Степанюка в громадських справах.

*Лідія Ваганова – в 70-80-ті роки секретар Дзержинського райкому партії,
педагог, директор школи № 95.*

Джерело:

*Яскраві сторінки історії профтехосвіти Криворіжжя :
повість у новелах / В. Гаєвський, О. Мельник, С. Степаненко,
Д. Степанюк. – Кривий Ріг–Житомир, 2019. – С. 372.*

Спогад ветерана

Я більше двадцяти п'яти років близько знайомий з Віталієм Сапігою, що більшу частину свого свідомого життя присвятив роботі в системі профтехосвіти. Єдиний в Україні комітет профтехосвіти Криворізького міськвиконкому, збереження системи профтехосвіти в місті заслуга в першу чергу особисто Віталія Олексійовича.

Колишнє ПТУ № 45, директором якого він був, і сьогодні є зразком для наслідування. Тісна взаємодія з керівництвом міста, керівниками промислових підприємств дозволила в складні періоди зберегти мережу навчальних закладів і зміцнити їхню матеріальну базу. Побудовано й уведені в експлуатацію три

нових профтехучилища. Керуючи більше п'ятнадцяти років комітетом профтехосвіти, уважно придивлявся до роботи вищих навчальних закладів і технікумів.

Багато уваги приділяв соціальним питанням. За час його роботи працівникам профтехосвіти виділено більше п'ятдесяти квартир. Працюючи заступником начальника обласного управління профтехосвіти по Кривому Рогу, за підтримки голови міського виконавчого комітету Григорія Івановича Гутовського і його заступника Раїси Дмитрівни Русакової а також Людмили Іванівни Новик він зміг запровадити в життя безліч ідей. Він був ініціатором створення в місті Центру технічної й художньої творчості на базі гуртожитку ПТУ № 37. Для ПТУ міста в період його керівництва було виділено тридцять одиниць автотранспорту. Створено об'єднання «Автогараж» для ПТУ міста на базі ПТУ № 66.

Велику увагу Віталій Сапіга приділяв зміцненню учбово-матеріальної бази навчальних закладів. Через обласний відділ постачання й збуту було вирішене питання поставки навчальних меблів прямо з міста Коломиї. Для спортивних клубів придбані тридцять картингів, двадцять боксерських рингів. Для Центру художньої творчості вісім комплектів духових інструментів, баяни, аудіо й відеотехніка, телевізори.

У цей час почалося будівництво містечка профтехосвіти, до складу якого повинні були ввійти чотири профтехучилища. ПТУ № 46 (для Новокриворізького гірничо-збагачувального комбінату) і ПТУ № 66 (для об'єднання «Кривбасрудоремонт») були побудовані й здані в експлуатацію. А два інших ПТУ – для «Криворіжсталі» і будівельників – так і залишилися мрією. Таким чином, мрія Віталія Олексійовича Сапіги й керівника міста Григорія Івановича Гутовського так і не збулася.

За особистої участі В. О. Сапіги були підібрані грамотні керівники навчальних закладів, багато хто з них працює й зараз. Віталій Олексійович брав активну участь в започаткуванні в місті іменних стипендій для студентів вузів, технікумів та училищ: імені депутатів Верховної Ради України Вадима Гурова, Володимира Мовчана, голови Криворізької міськради Григорія Гутовського, першовідкривача криворізьких залізних руд Олександра Поля, Героя Соціалістичної Праці, начальника комбінату «Кривбасстрой» Володимира Саласюка, генерального директора об'єднання «Кривбассруда» Федора Караманиця.

Регулярно проводилися ярмарки профтехосвіти, спортивні олімпіади й змагання, огляди художньої самодіяльності, конкурси професійної майстерності серед учнів і майстрів виробничого навчання. Велика увага приділялася роботі з дітьми-сиротами.

Віталій Олексійович Сапіга – це унікальне явище системи профтехосвіти й громадського життя міста. Він затребуваний у різні роки й різні сфери

міського життя. Ще в сімдесяті роки його креатив і неординарність були замічені в молодому віці й він був вибраний лідером у педагогічному інституті, працював в організаційному відділі райкому комсомолу. З того часу його авторитет і зірка педагогічного керівника не згасає.

Ім'я Віталія Сапіги широко відоме в педагогічних колах не тільки міста й Дніпропетровщини, але й далеко за їхніми межами. Я пишаюся тим, що наші трудові дороги перетнулися, коли ми працювали в системі профтехосвіти на різних посадах. Я в нього багато чому навчився. Високо ціную його ясний аналітичний розум як керівника профтехосвіти, діловитість, принциповість, щиросердечну щедрість і людяність. Усе його життя в системі профтехосвіти, саме в цьому храмі науки він знайшов свій шлях як наставник з великої букви, невтомний у праці.

Неординарний керівник, рівних у праці йому немає. Все, що він робив і робить, веде до успіху. Він один з авторитетів міста в області розвитку освіти в Кривбасі. Він активний учасник усіх громадських слухань, конференцій, круглих столів. Його активна життєва позиція, знання, цілеспрямованість, висока працездатність і небайдужість до рішення питань розвитку профтехосвіти приклад для наслідування молоддю. В. О. Сапіга багато зробив для розвитку міста Кривого Рогу.

Ми були одностайними й у громадській роботі, до якої він ставився відповідально, але з кожного питання мав власну думку. Не дивлячись на посади, відстоював свою точку зору. Серед працівників профтехосвіти це викликало повагу. Загальний педагогічний стаж його більше п'ятдесяти років. Великий психолог, у важку хвилину завжди допоможе і словом, і справою. Громадський діяч, для якого будь-яка робота не просто слова. Незважаючи на свою зайнятість, він доступний у спілкуванні, він зразок для наслідування. У нього дуже багато нагород. За титанічну працю по підготовці робочих кадрів в 2015 році він визнаний гідним звання «Видатний патріот Придніпров'я».

Ілля Зайцев – ветеран профтехосвіти.

Джерело:

*Яскраві сторінки історії профтехосвіти Криворіжжя :
повість у новелах / В. Гаєвський, О. Мельник, С. Степаненко,
Д. Степанюк. – Кривий Ріг–Житомир, 2019. – С. 373–375.*

П'ятдесят років на ниві освіти

Система підготовки кваліфікованих робітників на Криворіжжі визнана унікальною. Вагому частку в неї вніс Віталій Сапіга, віддавши справі удосконалення системи професійно-технічної освіти Кривого Рогу практично все своє свідоме життя. Та справа була не тільки тому, щоб учні набули відповідних знань, досвіду та професійної майстерності. Головною метою Віталій Олексійович поставив виховання людини, учив любити рідну землю, працювати на благо Батьківщини. Думаємо, не випадково, що серед вихованців В. О. Сапіги є добре знані організатори виробництва в Кривому Розі та в Україні.

Активно працював в робочій групі з підготовки проєкту Національної доктрини розвитку освіти. Особливу увагу приділяв проблемам правового виховання учнів. Брав участь у розробці й реалізації особистісно-орієнтованої моделі професійної компетенції майстра виробничого навчання, викладача. За його участі створені й працюють чотирнадцять піклувальних рад за галузевим принципом на багатьох промислових підприємствах міста Кривого Рогу, а саме: публічне акціонерне товариство «АрселорМіттал Кривий Ріг», публічне акціонерне товариство «Криворізький залізорудний комбінат», відкрите акціонерне товариство «Криворізький завод гірничого обладнання», товариство з обмеженою відповідальністю «Полстар», товариство з обмеженою відповідальністю «Криворіжелектромонтаж», публічне акціонерне товариство «Північний гірничозбагачувальний комбінат», публічне акціонерне товариство «Криворіжіндустрбуд» та інші. Створена школа передового досвіду з підготовки кваліфікованих робітників нової генерації.

Усім добре відомо, що відтворення нації, її духу та менталітету, збереження традицій відбувається через систему виховання й освіти. Сучасні тенденції розвитку світової економіки показують, що і на початку ХХІ століття професійна освіта залишається актуальною й важливою. Це, зокрема, відображено в Національній доктрині розвитку освіти.

У тому, що система профтехосвіти Криворіжжя збереглася, здійснила модернізацію, є велика частина заслуги В. О. Сапіги.

Віталій Олексійович Сапіга народився 4 квітня 1950 року в селі Малий Правутин Славутського району Хмельницької області. Після закінчення середньої школи навчався в Криворізькому педагогічному інституті (1966–1971), де отримав спеціальність викладача біології та хімії. З 1971 року почав працювати в середній школі № 31 Кривого Рогу. Далі була служба в армії (1971–1972). Отримавши під час служби необхідний життєвий досвід, продовжив свій трудовий шлях у ПТУ № 28, де в 1972–1973 роках був секретарем комітету комсомолу, а в 1973–1977 роках – завідувачим організаційним відділом Дзержинського райкому комсомолу.

Постійне спілкування з молоддю дало можливість отримати необхідні для роботи організаційні та психологічні навички. Розуміючи важливість справи підготовки висококваліфікованих робітничих кадрів для економіки Кривбасу й процвітання країни, Віталій Сапіга вирішує повернутися в систему професійно-технічної освіти: у 1977–1979 роках – заступник директора з навчально-виховної роботи; у 1979–1986 роках – директор ПТУ № 45. З 1986 по 1992 роки працював заступником начальника Дніпропетровського обласного управління освіти по Кривому Рогу. З лютого 1993 до березня 2009 року був головою комітету професійно-технічної освіти в місті, з 2010 – один із організаторів і заступник голови Дніпропетровської обласної організації Всеукраїнської асоціації професійно-технічної освіти, є членом ради цієї асоціації. Активна громадська позиція В. О. Сапіги проявилася в заснуванні «Асоціації депутатів органів місцевого самоврядування», «Асоціації імені Григорія Івановича Гутовського», «Асоціації АК Кривбасу».

Його плідна робота над моделлю розвитку громадянського суспільства в місті та його інституцій, серед дітей та молоді в системі освіти, принесли заслужений авторитет лідера – колеги почали шанобливо називати «корифеєм». За час роботи В. Сапіги в системі профосвіти, за його прямої чи опосередкованої участі було підготовлено понад двісті тисяч молодих фахівців зі ста двадцяти трьох професій. З них сто двадцять п'ять тисяч отримали атестати про середню освіту.

В роки незалежності багато зроблено для посилення взаємодії професійно-технічних і вищих навчальних закладів міста, з органами самоврядування, а саме: управліннями освіти і науки, праці та соціального захисту населення, економіки, охорони здоров'я, комітетом у справі сім'ї та молоді, міською службою зайнятості, підприємствами – замовниками кадрів та іншими структурами міськвиконкому.

Активно працював у справі реформування системи профтехосвіти у Кривому Розі, зокрема, був ініціатором створення комплексу «Школа – професійно-технічний навчальний заклад – вищий навчальний заклад», що дало початок розвитку ступеневої освіти в місті. Вніс ряд пропозицій, які знайшли відображення в Законах України «Про освіту» та «Про професійно-технічну та вищу освіту». Взяв активну участь у розробці типових критеріїв оцінювання знань учнів шкіл і системи професійно-технічного навчання. Працював у робочій групі з підготовки проекту національної програми розвитку освіти, зокрема у напрямку правового виховання учнів. Був одним із розробників концепції особистісно орієнтованої моделі професійної компетенції майстра виробничого навчання і викладача, та організатором її втілення.

Велику увагу В. Сапіга постійно приділяє питанням соціального та правового захисту учнів пільгових категорій. Добився, щоб з міського бюджету

постійно виділялися кошти на матеріальну й фінансову допомогу дітям-сиротам, які навчаються у системі ПТО.

Творчий підхід до вирішення проблем, професіоналізм, відповідальність, педагогічні знання – ті якості, які сприяли його професійному зростанню. Значні результати були досягнуті завдяки системності в роботі й гуртуванню навколо себе колективів одностудійців. Зараз основна увага в громадській діяльності В. Сапіги приділяється збереженню та передачі найкращих традицій професійної освіти. Він є засновником і виконавчим директором громадської організації «Криворізька міська асоціація «Депутатів органів місцевого самоврядування»; виконавчий директор громадської організації «Кривий Ріг – рідне місто». Основними життєвими гаслами є: «Майбутнє в єдності поколінь!», «Краще збережемо, нове побудуємо разом!».

Ми всі добре знаємо, що бути педагогом – це покликання. Потрібно не тільки любити дітей, а й цілком поринати в улюблену справу на все життя, в центрі уваги постійно мати проблеми своїх вихованців. Саме таким і є Віталій Олексійович Сапіга, якого добре знають у закладах профосвіти, школах, підприємствах, профспілках і виконавчих органах влади. Безпосередньо питанню підготовки кваліфікованих робітничих кадрів він віддав сорок три роки свого життя. І сьогодні В. Сапіга продовжує плідно генерувати інноваційні ідеї, які втілює в життя зі своїми соратниками.

Питання працевлаштування молоді, проходження виробничої практики, зміцнення матеріально-технічної бази закладів профтехосвіти постійно підіймаються ним на громадських слуханнях, круглих столах за участю представників влади, профспілок і роботодавців. Ім'я Віталія Сапіги внесено до енциклопедії «Профтехосвіта України ХХ століття», як одного з організаторів, новаторів і фундаторів сучасної профтехосвіти Кривого Рогу. Його часто ще називають «учителем вчителів». Це, мабуть, найвища нагорода, яку може отримати педагог від колег. Цей титул він заслужив за активну життєву позицію, небайдужість, принциповість і цілеспрямованість. Він став прикладом для наслідування педагогами, учнями та громадськістю міста.

*Олександр Мельник – заступник директора
Криворізького історико-краєзнавчого музею.*

Джерело:

*Яскраві сторінки історії профтехосвіти Криворіжжя :
повість у новелах / В. Гасвський, О. Мельник, С. Степаненко,
Д. Степанюк. – Кривий Ріг–Житомир, 2019. – С. 377–381.*

Вітаємо з ювілеєм!

Шановний
ВІТАЛІЮ ОЛЕКСІЙОВИЧУ!

Виконком міської ради щиро вітає Вас з нагоди 50-річчя від дня народження.

Успішно працюючи понад 29 років на освітянській ниві, віддаючи сили, знання, енергію розвитку освіти Криворіжжя, Ви пройшли славний шлях від вчителя хімії і біології до голови комітету профтехосвіти виконкому міської ради.

На всіх ділянках роботи Ви проявили високу компетентність, особисту зацікавленість у нових передових починаннях. Сьогодні в місті, завдяки Вашому внеску, удосконалена мережа професійно-технічних училищ, вживаються заходи для забезпечення конституційних прав молоді на здобуття професійно-технічної освіти.

Творчість, пошук, уміння бачити в перспективі результат, вкладати душу в справу, якій служите, - ось риси, притаманні Вам, шановний Віталію Олексійовичу.

За сумлінну добросовісну працю Ви відзначалися обласним управлінням освіти, Міністерством освіти України, маєте орден "Знак пошани", нагрудний знак "Відмінник народної освіти України".

У цей святковий день зичимо Вам, Віталію Олексійовичу, міцного здоров'я, великого щастя, добра, успіху.

Нехай доля обдаровує Вас родинним теплом і вірними друзями! Хай здійсняться всі Ваші мрії та сподівання.

Виконком Криворізької
міської ради

4 квітня 2000р.

Шановний Віталію Олексійовичу !

Ректорат Криворізького технічного університету щиро вітає Вас з 50-річним ювілеєм!

Ваш життєвий і трудовий шлях завжди був пов'язаний з вихованням молоді, її професійною підготовкою.

Понад 25 років Ви працюєте в системі підготовки висококваліфікованих робітничих кадрів, пройшли шлях від викладача до керівника професійно-технічної освіти міста.

Характерною особливістю Вашої діяльності і характеру є розуміння тих змін, що відбуваються в нашому суспільстві, прагнення прийняти безпосередню участь у заходах спрямованих на його оновлення, покращання підготовки молодих фахівців для підприємств та організацій гірничо-металургійного комплексу Кривбасу, мобілізувати на вирішення цих проблем колективи всіх професійно-виховних закладів міста.

Вітаючи Вас з днем народження ми щиро віримо, що Ви і в подальшому будете передавати свій досвід та знання молодому поколінню Криворіжжя.

Хай впродовж всього життя бажання бути корисним людям надихає Вас на добрі справи в ім'я процвітання рідної України.

Зичимо Вам міцного здоров'я, благополуччя, добра та злагоди в житті.

Хай щаслива доля Вас не мине і омріяний завтрашній день буде світлим і прекрасним.

З повагою
Ректор Криворізького
Технічного університету

В.Ф. Бизов
4 квітня 2000 року

Шановний Віталіє Олексійовичу!

Приміть щирі вітання з нагоди
Вашого Ювілею
від колективу ЗАТ «Криворізькінуструбуд».

Для кожної людини — це знамена і відповідальна пора
виміру пройденого шляху, але не привід для рахування прожитих років,
а добра нагорода озирнутись в минуле,
проаналізувати зроблене та рішуче рухатись вперед — до нових перемог.

Природа подарувала Вам діловитість,
сумлінне ставлення до своїх обов'язків, людяність, порядність.
Своєю сумлінною працею, ініціативністю, наполегливістю
Ви здобули заслужену шану та авторитет серед депутатів усіх рівнів,
у колективах виконкомів міської та районних у місті рад,
підприємств та організацій Кривбасу та інших регіонів України.
Часточку свого серця віддасте людям, тож нехай заповдіє Вами добро
повернеться сторицею, а Вас оточуватимуть гармонія, любов,
повага близьких та колег.

Честь Вам за Вашу небайдужість, чуйність та увагу до молоді.
Цього святкового дня, хочеться побажати Вам невичерпаної криниці
здоров'я, довгих, насичених лише приємними подіями років життя, добра
та достатку Вам та Вашій родині, благополуччя, успіхів та удачі.

З повагою,

Генеральний директор
ЗАТ "Криворізькінуструбуд"

М.Ф.Земляний

Уповноважена профспілки
будівельників у ЗАТ "КІБ"

І.Г.Переп'яцько

04.04.2010р.

Вітаємо

з ювілеєм

Шановний Віталіє Олексійовичу!

Криворізька галузева організація профспілки працівників будівництва і
пробудматеріалів, та я особисто, щиро вітаємо Вас

із Ювілеєм — 60-річчям від дня народження!

Це серйозний і важливий етап у Вашому житті. Є на що озирнутися, є
що підсумувати. Адже сорок років своєї трудової біографії Ви присвятили
вихованню підрастаючого покоління, навчанню їх основам наук, виробничим
професіям та підготовці їх до дорослого життя. Специфіка цієї роботи вимагає
не тільки професіоналізму, а й високих моральних якостей. І ми глибоко цінуємо
Вашу порядність, чесність, принципиовість, що органічно поєднуються з
доброю і піклуванням про оточуючих Вас людей.

Своєю багаторічною працею на посаді голови комітету профтехосвіти
Криворізького виконкому міськради Ви внесли вагомий внесок у розвиток
професійно-технічної освіти нашого міста, підвищення престижності робітничих
професій. Ваш досвід, знання, високий професіоналізм неодноразово відзначалися
державними нагородами, почесними знаками, грамотами, подяками та
дипломами.

Що ж бажаємо Вам, щоб дорога життя була довгою та легкою і на ній ви
зустрічали лише щирих відкритих людей.

Нехай ніколи не скінчиться той життєвий запас доброї енергетики, яку
Ви щедро даруєте людям. Нехай збуваються Ваші надії і сподівання, а оптимізм і
впевненість у своїх силах допомагають долати всі перешкоди на Вашому
життєвому шляху.

Нехай обминають Вас біди та негаразди, а удача буде Вашим постійним
супутником.

Бажаємо Вам міцного здоров'я, злагоди, миру і довгих-довгих років
життя. Нехай доля дарує Вам радість, щастя, прекрасний настрій, усі земні
блага і щоб найдорожчі для Вас люди були завжди здоровими і щасливими.

З повагою,
Голова галузевої
організації профспілки

О.І. Фарафонова

04 квітня 2010 р.

Шановний Віталію Степановичу!

*Від щирого серця вітаємо Вас із
60-річним ювілеєм!*

*Бажаємо міцного здоров'я, щастя добра та
благополуччя, невичерпної енергії і творчого
натхнення.*

*Нехай не залишає Вас оптимізм, бадьорість
та вдача у здійсненні планів, бажань і
задумів!*

*Нехай Ваше життя буде наповнене радісними
подіями та вірними друзями, а добробут і
злагода завжди панують у Вашій оселі.*

З повагою і шаном, ваші щирі друзі:

Микола Кирилович Дабіжа

Михайло Тимофійович Кравець

Володимир Володимирович Дубінецький

Віктор Трохимович Лелун

4 квітня 2010 р.

60

**Уважаемый
Виталий Алексеевич!**

Сердечно поздравляем Вас с юбилеем!

**В этот знаменательный день выражаем Вам
глубокое уважение за добросовестный
высокопрофессиональный труд по подготовке
молодой трудовой смены.**

**Возглавляемая Вами "кузница кадров" вносит
значительный вклад в развитие
электромонтажного комплекса.**

**Желаем счастья и здоровья,
Успехов, бодрости и сил,
Чтоб каждый день обычной жизни
Лишь только радость приносил!
Пусть будет в жизни все как прежде:
Любовь, уверенность, надежда,
Движение к цели и удача,
А сердце - добрым и горячим!**

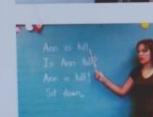
По поручению коллектива

Генеральный директор

ООО "Криворожелектромонтаж" *Г.И. Ткаченко* - Г.И. Ткаченко

КЕМ

04.04.2010г.

Шановний Віталію Олександровичу!

Криворізька галузева організація профспілки працівників будівництва і промбудматеріалів та я особисто щиро вітаємо Вас з нагоди професійного свята –

Дня профтехосвіти!

В цей день хочеться висловити щирю повагу і вдячність всім тим, хто присвятив своє життя вихованню і навчанню робітничої молоді, хто становить собою зразок мудрості і справедливості для підростаючого покоління.

Ваш професіоналізм, чуйність та терпіння насправді безцінні. Адже Ви докладаєте багато зусиль для розвитку системи профтехосвіти у нашому місті, для підготовки кваліфікованих робітничих кадрів і їх подальшого працевлаштування.

Щож, нехай та важлива робота, яку Ви щоденно виконуєте приносить Вам тільки радість і дає можливість пишатися її успіхами. Нехай Ваше життя завжди буде наповнене любов'ю і увагою Ваших учнів, а держава гідно оцінює Вашу нелегку працю.

Бажаємо Вам міцного здоров'я, злагоди, миру, безмежного джерела енергії і успіхів у професійній діяльності, особистого щастя, добробуту, впевненості у завтрашньому дні та всіляких гараздів на довгі роки.

Зі святом Вас!

З повагою,

Голова міської

профспілки будівельників

О.Фарафонова

02 жовтня 2011р.

Шановний Віталію Олексійовичу!
Сьогодні - Ваш ювілей!

Геніальна поетеса сучасності Ліна Костенко сказала якось: «Марудне діло – ювілей, всі пера вмотені в слей». Але так уже поведлося у нас, що тільки на відстані років, відсіявши дрібне і мізерне, залишаємо відбірне, золоте зерно прожитих років.

Козьма Прутков сказав: «Зрі в корені!». Отже, про корені. 4 квітня 1950 року в селі Малий Правутин, що на Хмельниччині, народився хлопчик і назвали його Віталієм. Він був другим в сім'ї, де народилось і виховувалось шестеро дітей.

Батько – сільський трудивник і мати, вчителька початкових класів, – рано привчали дітей до праці і навчання, вчили шанувати землю, людей і природу. Це визначило і Вашу долю, Віталію Олексійовичу: в далекому 1966 році Ви поступаєте в Криворізький педуніверситет і через 5 років здобуваєте професію вчителя біології. Ваш трудовий шлях розпочався в 1975 році вчителем хімії і біології в СШ №31 м. Кривого Рогу. Та бути просто вчителем для Вас було замало – невгамовна енергія, лідерські якості, працьовитість, добре серце і вміння дружити сприяли тому, що Ви дуже скоро піднімалися кар'єрними сходами: секретар комітету комсомолу ПТУ № 28, інструктор райкому комсомолу, зав. відділом комсомольських організацій Держзінського райкому. Та все це тільки передмова до головної сторінки Вашого життя, яка розпочалася в 1977р.. Ви призначені директором тодішнього ПТУ № 45. Одинадцять крапких років не тільки в житті ювілара, але і в житті педагогічного колективу ПТУ № 45, на базі якого в той час проводились і Всеукраїнські і Всесоюзні наради, як одного із найкращих.

Заступник начальника обласного управління з професійно – технічної освіти, заступник завідуючого Криворізьким міським управлінням з професії – такі шаблі Вашого зростання.

В пілому профтехосвіті Криворіжжя віддало біля 30 – ти крапких років свого життя. Та за сухими цифрами стоять великі справи, непрості рішення і самовіддана праця. Під керівництвом Сапиги В.О. профтехосвіта Криворіжжя не тільки вистояла, реформувалася, але й успішно розвивалася. Тисяч співпраця з виконавчими органами влади, з роботодавцями, залучення громадських організацій до вирішення проблем профтехосвіти, пошук нових, інноваційних шляхів розвитку – все це по черк Сапиги В.О. Результатом стало створення в ППНЗ Півкувальних рад, галузевих Півкувальних рад і на їх основі - Ради соціального партнерства.

Досвід роботи Криворіжжя з цих питань слухався на колегії МОН України, а в рамках міжнародного проекту «Tasiz» зайняв I – ше місце. В полі Вашого зору завжди стояв вчитель і учень, особливо малоімущий і соціально незахищений. Ви сприяли ППНЗ у вирішенні непростих господарських питань.

Сім'я і двійко достойних дітей – це також Ваш життєвий ужинок.

Але змістом Вашого життя все таки була і залишається робота, яка гідно оцінена нагородами всіх рівнів: від ордену «Знак Пошани» - до нагрудного знака виконкому Криворізької міської ради «За заслуги перед містом».

У Вас, шановний ювіляр, хороша трудова життєва дорога, вагомі результати. Але ще далеко «ше вечір». Тому що Ваша іскрилка енергія, вміння дружити, віддаватися справі до кінця. Вам віничий неспокій спонукає Вас до нових дій і вчинків. Ви сьогодні – виконавчий директор громадської організації «Комсомолець Кривбасу», заступник голови обласної організації ВАППІ і, звичайно ж – зашлюбний патріот профтехосвіти.

Бажаємо надовго зберегти здоров'я і оптимізм, примножити друзів і успіхи, крокувати в ногу з часом.

Щастя Вам! З ювілєм!

Директора ППНЗ м. Кривого Рогу
Директор КрММЦ ПТО Зоула Н.В.

Шановний *Віталію Олексійовичу*!

Прийміть щирі вітання з нагоди Дня місцевого самоврядування!

Ви – гордість Криворіжжя.

Ваша багаторічна сумлінна праця – неоціненний внесок в успішний розвиток територіальної громади рідного міста.

Щиро дякую за професіоналізм, безмірну відданість справі, готовність служити людям!

Бажаю міцного здоров'я, бадьорості та енергії на довгі роки! Хай у родині будуть спокій і злагода, а оптимізм і чудовий настрій стануть Вашими надійними супутниками! Успіхів, людської вдячності, добра!

З повагою
Криворізький міський голова *Ю.Т.Вілку*

РОЗДІЛ 2

Сторінки біографії

Віталій Олексійович Сапіга народився 4 квітня 1950 року в селі Малий Правутин Хмельницької області.

Батько – Олексій Іванович Сапіга (1920–1988). Закінчив церковно-приходську школу. Працював у колгоспі на різних посадах. Брав участь у Другій світовій війні, зокрема воював в партизанському з'єднанні під командуванням І. І. Шитова і С. А. Ковпака. Мати – Лідія Степанівна Сапіга (Мойсеюк) (1924–2010). Закінчила педагогічне училище. Усе життя вчителювала, виховувала й вчила сільських дітей. Усі шестеро дітей родини Сапігів отримали вищу освіту.

1966 року Віталій Сапіга закінчив середню школу в районному центрі Берездів Хмельницької області.

1966–1971 роках навчався на природничому факультеті Криворізького державного педагогічного інституту. Отримав диплом учителя біології та хімії.

1971 – учитель хімії та біології в середній школі № 31 м. Кривий Ріг.

1971–1972 – служба в армії.

1972–1973 – секретар комітету комсомолу в ПТУ № 28 м. Кривий Ріг.

1973–1977 – завідувач організаційним відділом Дзержинського райкому комсомолу м. Кривий Ріг.

1974–1975 – брав участь у будівництві Доменної печі № 9 «Криворіжсталі».

1977–1979 – заступник директора з навчально-виховної роботи Криворізького ПТУ № 45.

1979–1986 – директор професійно-технічного училища № 45.

1986–1989 – заступник начальника Дніпропетровського обласного управління з професійно-технічної освіти.

1989–1993 – заступник завідувача відділу освіти Криворізького міськвиконкому.

1993–2010 – голова комітету професійно-технічної освіти Криворізького виконкому міськради.

В. О. Сапіга як голова комітету профтехосвіти виконкому міськради, сприяв взаємодії професійно-технічних навчальних закладів м. Кривого Рогу з органами місцевого самоврядування, міською службою зайнятості, підприємствами – замовниками кадрів. Під його керівництвом професійно-технічна освіта Криворіжжя реформувалася та розвивалася. У ПТНЗ створені міські та галузеві піклувальні ради та рада соціального партнерства. Інноваційний проєкт «Соціальне партнерство – запорука успіху», представлений в рамках міжнародного проєкту Європейського Союзу 2008 року посів I місце.

Віталій Сапіга – автор багатьох пропозицій, які знайшли своє відображення в Законах України «Про освіту» та «Про професійно-технічну освіту», Національній доктрині розвитку освіти.

Ініціатор моделі трансформації навчальних закладів до дуальної системи професійної підготовки кадрів у Кривому Розі, яка стала дорожньою картою реформування профтехосвіти в регіоні й до якої долучилися всі великі підприємства гірничо-металургійного комплексу Кривбасу.

З 2009 року – керівник проєкту «Соціальне партнерство в дії».

З 2010 року – методист навчально-методичного центру з професійно-технічної освіти Дніпропетровської області. Заступник голови Дніпропетровської обласної організації Всеукраїнської асоціації професійно-технічної освіти. Виконавчий директор ради громадської спілки «Координаційна рада «Кривий Ріг – рідне місто». Співавтор проєкту «Майбутнє в єдності поколінь». Співзасновник громадської організації «Асоціація «АК Кривбасу».

З 2023 року – голова ради Криворізького центру ветеранів та випускників профтехосвіти «Вечірнє сонце».

РОЗДІЛ 3

Усе життя в профтехосвіті: автобіографічні нотатки

В. О. Сапіги

Мрія стати педагогом

Я народився 4 квітня 1950 року в Хмельницькій області. Після закінчення середньої школи вступив до Криворізького педагогічного інституту, який успішно закінчив у 1971 році. Працював учителем хімії в середній школі № 31 міста Кривого Рогу. З 1972 року на комсомольській роботі. Загальний трудовий стаж – п'ятдесят сім років, з них п'ятдесят – в системі професійно-технічної освіти. Почав працювати секретарем комітету комсомолу професійно-технічного училища № 28, потім – заступник директора з навчально-виховної роботи, директор професійно-технічного училища № 45 (1977–1986); заступник начальника Дніпропетровського обласного управління з професійно-технічної освіти (1986–1989); заступник завідувача відділу Криворізького міськвиконкому (1989–1993); голова комітету професійно-технічної освіти Криворізького виконкому міськради (1993–2010), з 2010 року – методист навчально-методичного центру з професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області.

Я сприяв взаємодії професійно-технічних навчальних закладів Кривого Рогу з органами місцевого самоврядування, міською службою зайнятості, підприємствами – замовниками кадрів. Під моїм керівництвом професійно-технічна освіта Криворіжжя не тільки вистояла, реформувалася, але й успішно розвивалася: у професійно-технічних навчальних закладах міста створені Піклувальні ради, на рівні міста – галузеві Піклувальні ради і Рада соціального партнерства. Досвід Криворіжжя «Соціальне партнерство – запорука успіху» в рамках міжнародного проєкту Європейського Союзу в 2008 році зайняв перше місце. Я був автором багатьох пропозицій, які знайшли своє відображення в Законі «Про освіту України» та в Законі «Про професійно-

технічну освіту України», працюючи заступником начальника обласного управління в Дніпропетровській області (Кривий Ріг) з професійно-технічної освіти, заступником завідуючого міським відділом освіти міста Кривого Рогу, головою комітету професійно-технічної освіти Криворізького виконавчого комітету міської ради.

Віталій Санига серед колег з Регіональної методичної служби Кривого Рогу

Маю нагороди: медаль «За будівництво доменної печі № 9», 1975 рік, орден «Знак Пошани», 1986 рік, знак «Відмінник народної освіти УРСР», 1990 рік, нагрудний знак «За заслуги перед містом» третього, другого та першого ступенів (2003, 2007, 2010), нагрудний знак Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти «За вагомий внесок у розвиток профтехосвіти», 2005 рік, знак «Антон Макаренко», 2007 рік, знак Дніпропетровської обласної ради «За розвиток місцевого самоврядування» 2010 рік, почесна відзнака голови Дніпропетровської обласної ради 2010 рік, пам'ятна медаль «За вагомий внесок у розвиток Дніпропетровської області», почесний знак «За заслуги» 2011 рік, нагрудний знак «Серце віддаю дітям» 2012 рік. У 2015 році удостоєний звання «Герой – патріот Придніпров'я».

У моєму серці – назавжди

Моє життя спростовує відоме прислів'я: «Де народився, там і згодився». Справа в тому, що згодився я в славному трудовому місті Кривому Розі, куди приїхав шістнадцятилітнім хлопцем. А народився я в 1950 році, у селі Малий Правутин Хмельницької області. Родина у нас і звичайна, і... незвичайна. Мій батько Олексій Іванович Сапіга (1920–1988) з чотирма класами церковно-приходської школи працював у колгоспі на різних посадах. Чотири роки він воював з німецько-фашистськими військами в партизанському з'єднанні під командуванням І. І. Шитова і С. А. Ковпака.

1944 рік. Моїй мамі, Лідії Степанівні Мойсеюк (1924–2010), ледь виповнилося двадцять, коли вона після двотижневих курсів отримала посвідчення керівника військової підготовки. Її перше робоче місце – районний військовий комісаріат, де навчала новобранців стріляти, розбирати гвинтівку, автомат. Ще три післявоєнні роки вона викладала таку не зовсім жіночу справу, як військова підготовка. Пізніше, отримавши освіту в педагогічному училищі, мама вчителювала, присвятивши все життя вихованню сільських дітей.

Батьки Віталія Сапіги

Так, родина наша була простою та роботящою. Ми поважали бойове минуле наших земляків-партизанів, у тому числі й батькове, пам'ятали незвичайну історію з маминої юності. Цінувалася сільська праця, нелегко здобутий шматок хліба, формувалася взаємоповага та повага до старших. Прагнення до знань, успіху. Ось у такій атмосфері зростало шестеро дітей Сапігів. Усі шестеро мають вищу освіту.

Старший брат Володимир (1946–2016). Усе життя присвятив сільському господарству. Спочатку закінчив Кам'янець-Подільський сільськогосподарський технікум, а потім і Київську сільськогосподарську академію. За фахом вчений-агроном. Починав за спеціальністю, обирався головою колгоспу, сільської ради, призначався директором радгоспу.

Другий брат, молодший за мене, був Леонід (1952–1990). Як і я, в юності приїхав до Кривого Рогу. Закінчив Криворізький педінститут. За фахом учитель технічних дисциплін і праці. Останні свої роки Леонід працював горновим на Криворізькому металургійному комбінаті «Криворіжсталь».

Брат Анатолій 1954 року народження. У Кам'янець-Подільському технікумі здобув диплом техника, а в Білоцерківській сільськогосподарській академії – ветеринарного лікаря. Головний ветеринарний лікар сільського господарства в селі Недайвода на Криворіжжі.

Брат Олександр (1956–2015). Повністю наслідував мій приклад. Спочатку закінчив Кременецьке педагогічне училище. Також випускник Криворізького педінституту. А далі ступені професійного зростання: учитель, майстер виробничого навчання, директор міжшкільного навчально-виробничого комбінату, директор СПТУ № 7 (Навчально-виробничий центр).

Сестра Ганна 1959 року народження. І на неї подіяв мій приклад. Успішно склала іспити на природничому факультеті Криворізького педагогічного інституту. Тепер «Відмінник освіти України», методист СШ № 2 в місті Славути.

Віталій Санига з братами та сестрою

Спасибі батькам, що вони власним прикладом виховали в нас розуміння того, що навчання, набуття професійних навичок – це основа життя. І попри все: повоєнні труднощі, невеликі статки, зайнятість батьків повсякденною роботою – ми добре вчилися.

Підведу ризику під короткою характеристикою своєї родини: у кожного з нас власна доля, кожен торував власну трудову й життєву стежину. Але те, найкраще, що батьки, наша рідня, дідусі й бабусі дали нам у спадок – любов до праці, прагнення до самовдосконалення – живило нас протягом життя. Якщо хтось запитує, звідки я родом, у мене теплішає на душі. Бо Малий Правутин – не просто рідне село, рідна хата, вулиці й лісостеги, стежини до школи та сільського клубу, а набагато більше, щемніше для серця. Я пишаюся історичним минулим своєї маленької батьківщини, багатой на родючі землі, великі ліси, в яких шумить, витає між віковими деревами таємнича історія

всього того, що тут відбувалося. Місцеві краєзнавці стверджують, що селу Малий Правутин від його заснування вже більше чотириста років.

Я маю в своїй домашній бібліотечці невелику книжечку «Нариси історії Правутинів» (поряд з Малим ще й Великий Правутин). Для мене вона дуже цінна. Автори цієї доволі цікавої роботи – наші земляки Іван Андрійович Поліщук і Дмитро Петрович Глушинець розповіли нам і всьому світові про історичне минуле й сучасне нашої Хмельниччини. У кожен рядок, у кожен спомин чи епізод автори вклали не тільки від себе, а й від усіх нас, шанобливість до рідної землі, глибоку повагу до односельців, захоплення ними, зажуру через їхні складні долі й вдячність за розорані поля, за любов до праці, за щирість у вчинках, сьогодні не надто популярних.

Особливий відрізок часу для людей мого покоління – двадцять роки минулого століття. Я особисто ще бачив і знав своїх односельців, які були свідками подій, що відбувалися на селі після громадянської війни. І чесно скажу: я неймовірно захоплююся й пишаюся тим, що моя особиста біографія тісно вплетена в історію комсомолу. Що б не говорили нинішні молоді люди про той період, коли комсомольські організації мали особливий статус у суспільстві, я буду відстоювати власну позицію. І раніше, й тепер я з гордістю розповідаю, що моєму рідному Берездівському районі в 1923 році райком комсомолу очолив Микола Островський, пізніше відомий як автор роману «Як гартувалася сталь».

Згодом у Малому Правутині розпочалося будівництво школи, вирішувалося серйозне питання навчання селянських дітей, неграмотних дорослих. На селах підвищувалася загальна культура, молодь і доросле населення залучали до гуртків художньої самодіяльності. Мешканці всієї округи, прилеглої до Берездівського району, пишалися тим, що Микола Островський саме тут поклав початок створенню комсомольської організації. Закінчивши восьмирічку, я і мої ровесники пішки ходили за десять кілометрів (туди й назад – двадцять кілометрів щодня) у десятирічку, збудовану в райцентрі Берездів. Сьогодні ця школа по праву носить ім'я Миколи

Островського. Її випускники, прибуваючи з усіх кінців країни на зустріч, обов'язково фотографуються біля пам'ятника письменнику – людині з героїчно-трагічною біографією.

Старожили нашого села розповідали, що герої, змальовані автором у романі «Як гартувалася сталь», мали відчутний вплив на формування моральних цінностей у молоді та юнацтва. Дух революційної романтики, потяг до самопожертви, подвигів – ці риси були покладені в основу педагогічної діяльності викладачів шкіл нашого краю. На моїй дитячій пам'яті чимало юнаків і дівчат, сповнених натхненням, один за одним, а то і групами від'їжджали на комсомольські новобудови Донбасу, Кривбасу, Тюмені, Харкова, Норильська. Ось і я тоді, на загальній хвилі молодечого ентузіазму, подався до Кривого Рогу.

У мене особливе ставлення до ветеранів війни й праці педагогічних працівників профтехосвіти та їх вихованців. Можливо, тому, що й сам уже ветеран... Син ветерана Другої світової війни, ветеран професійно-технічної освіти з п'ятдесятирічним стажем роботи. Просто не віриться: з одного боку, більше як півстоліття пройшло, а з другого, – незчувся, як час пролетів... І тільки пам'ять не сивіє...

З ранньої юності мріяв стати педагогом, як мати моя. Нелегка її доля... Ледь виповнилося двадцять років Лідії Степанівні Мойсеюк, як вона, після двотижневих курсів, отримала посвідчення керівника військової підготовки. Три післявоєнні роки викладала військову підготовку. Пізніше отримала освіту в педагогічному училищі. Мама вчителювала, присвятивши життя вихованню сільських дітей. Людина освічена з філософським складом розуму. Вони з батьком Олексієм Івановичем, фронтовиком, нас виховували не словами, а особистим прикладом, були для мене зразком і в слові, і в ділі. Я був повністю самостійним ще з дитячого віку, але разом з тим твердо знав про відповідальність за все, що я роблю. А батьки для мене були людьми добра та любові.

Студентські роки, це роки романтичних очікувань майбутнього, це роки кохання, це роки постійної реалізації. Я навчався в Криворізькому державному педагогічному інституті, який закінчив 1971 року. Зараз сам намагаюся повернутися до того часу й дивуюся, скільки я встигав робити одночасно: займався спортом (футбол), тренувався двічі на тиждень, працював пожежником в пожежній частині № 38 на комбінаті «Криворіжсталь», підробляючи в самому інституті – прибиральником і кочегаром теплиці, брав активну участь в комсомольському житті факультету й інституту. Їздив на сільськогосподарські роботи зі збору овочевих культур у радгоспи Криворізького та Софіївського районів. Займався пожежно-прикладним спортом і здається, якщо написати книгу про моє студентське життя, воно вміститься не менш ніж у два томи, оскільки воно було таким особливим проривом у житті. Я ніби відкрив перед собою якісь незвичайні двері в новий світ – настільки сильним, настільки потужним духом було повітря життя, що студентські роки ніби пролетіли в одну годину.

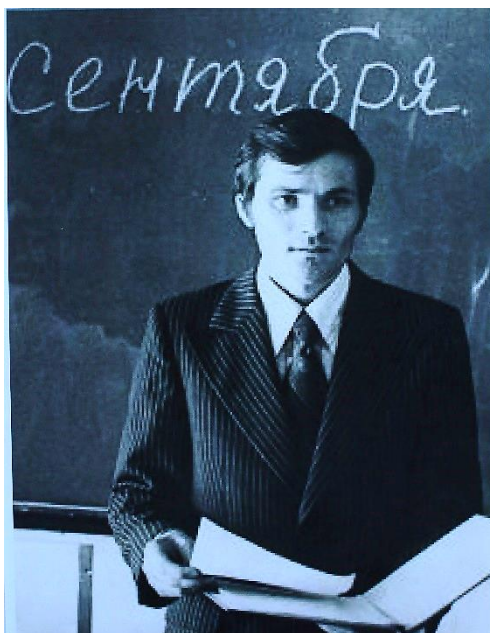
Я щасливий ще й тому, що доля подарувала мені можливість прожити своє свідоме життя в такий цікавий період, коли розбудовувалася, реформувалася освіта й профтехосвіта; щасливий, що не зрадив своїм юнацьким ідеалам, завжди був справжнім і щирим до людей, та ще й зараз маю можливість творити добро для тих, з ким поруч працював на освітянській ниві.

Я – дзержинець

1971 рік. У мене в кишені – диплом Криворізького педагогічного інституту й призначення в середню школу № 31 викладачем хімії та біології. З перших днів роботи я відчув материнське покровительство з боку чудової людини – завуча Єфросинії Петрівни Горбенко (до речі, двоюрідної сестри Валентини Семенівни Шевченко, колишньої голови Верховної Ради України). Аж тут викликають до військкомату – призивають до армії. «Відслужиш –

повертайся знову до школи, нам такі потрібні», – тепло попрощалася зі мною Єфросинія Петрівна.

Віталій Санига – учитель середньої школи № 31, м. Кривий Ріг

І от я вже солдат. Що тут скажеш – служба є служба. І, видно, вдача у мене така, незабаром мене обирають комсоргом. Минув рік, після демобілізації я повернувся до своєї ж школи. За деякий час у моїй долі відбуваються зміни: коли я ставав на облік, перший секретар Держинського райкому комсомолу В. Звягінцев, ознайомившись з армійською характеристикою, розпитавши про службу, взяв мене, як кажуть, на замітку. За чотири місяці я вже працював секретарем комітету комсомолу профтехучилища № 28. Ця посада входила до райкомівського штату.

Представляючи мене учнівському й педагогічному колективам, директор училища Федір Васильович Зінькович, фронтовик, знаний керівник системи профтехосвіти міста та всієї області, без будь-якого жартівливого підтексту заявив: «Комсорг – мій перший заступник, усі його розпорядження виконувати неухильно». На останньому слові він зробив особливий наголос. Усі присутні на загальній «лінійці» – 84 майстри, педагоги, працівники адміністрації та 850 учнів – сприйняли заяву директора, можна сказати, в буквальному сенсі. І я теж. До всього, що я робив, ставився дуже відповідально. Робота в училищі,

дійсно, була цікавою та різноманітною. Усі дорослі мені допомагали, а учні – слухалися. Без перебільшення скажу, що відрізок моєї діяльності в ПТУ № 28 став часом випробування на витримку, зрілість, а разом з цим і комсомольською школою. Педагогічним «азам» я навчався у старших.

Вірю в педагогічний колектив однодумців

За рекомендацією першого секретаря Дзержинського райкому комсомолу В. І. Звягінцева 1977 року було запропоновано мою кандидатуру директорів ПТУ № 45 Валерію Федотовичу Мажузі на посаду заступника директора з навчально-виховної роботи. Це було нове профтехучилище: тільки будувалися корпуси закладу, яке розпочинало готувати кадри для Криворізького металургійного заводу «Криворіжсталь». Я дав згоду. Працював один рік з досвідченим керівником – інженером, педагогом від Бога В. Мажугою. Він вбачав мене своїм послідовником, оскільки вирішив їхати до стареньких батьків на Чернігівщину.

1979 року Державним комітетом України з професійно-технічної освіти я був призначений директором профтехучилища № 45. З самого початку багато сил було покладено на створення новітньої навчально-виробничої, спортивної бази, формування педагогічного колективу. Допомагали шефи – база підприємства «Криворіжсталь». Щоденні оперативні наради під керівництвом заступника директора з праці та кадрів комбінату В. П. Мішуренка спільно з фахівцями будівельного тресту «Криворіжаглобуд» допомогли училищу внести деякі зміни в будівництво інфраструктури об'єктів ПТУ. Було побудовано чотириповерховий корпус на двадцять шість навчальних аудиторій, двоповерхові майстерні, їдальню на триста п'ятдесят посадкових місць, спортивний зал, спеціалізований зал боксу, сауну, дев'ятиповерховий гуртожиток на п'ятсот шістдесят учнівських місць, профілакторій-санаторій терапевтичного профілю на сто місць, п'ятдесятиметровий стрілецький тир, стадіон на три з половиною тисячі посадкових місць, музей бойової і трудової

слави «Криворіжсталі». Шефами комбінату за кожною аудиторією, майстернею, спортивними об'єктами закріпили цехи комбінату. Це дало змогу створити сучасну навчально-матеріальну базу з новітнім обладнанням, верстатним парком, виконати зразковий благоустрій території училища.

Директор ПТУ № 45 Віталій Санига проводить нараду

На базі ПТУ в 1985 році було проведено Всесоюзний семінар за участю Державного комітету професійно-технічної освіти Радянського Союзу і УСССР, кадрових служб підприємств Міністерства чорної металургії, де розглядалося питання підготовки робітничих кадрів для чорної металургії. На цей період в училищі навчалось більше тисячі осіб з вісімнадцяти спеціальностей. За підсумками роботи семінару наше училище визнали «Кращим професійно-технічним закладом металургійного профілю Радянського Союзу». За досягнуті успіхи по створенню новітньої навчальної бази й з підготовки молодих кваліфікованих робітників для комбінату «Криворіжсталь» я був нагороджений Орденом «Знак Пошани» і знаком «Відмінник освіти України», Почесною грамотою Державного комітету з професійно-технічної освіти.

Я вдячний своїм однодумцям – педагогам: першому директору В. Ф. Мажузі, своїм заступникам М. Г. Хоменко, Л. С. Архипову, В. С. Телятнику, А. Д. Татарському, В. І. Саєнку, Н. В. Зозулі, В. І. Бахамбет, О. М. Моргуну; старшим майстрам виробничого навчання: В. П. Білому, Ф. К. Подолінському, В. В. Крицькому; майстрам виробничого навчання: Г. А. Ошешему, М. А. Грабку, Н. П. Бутенко, М. О. Шеремету, Л. М. Шендеровій, Т. П. Мірошніченко, І. П. Алексеєву, Л. М. Алексеєвій, О. І. Фуголю, С. А. Дяченко, Л. О. Сапізі, В. В. Політу, М. К. Жуковій, Р. В. Хоменко, Я. О. Качаненко, В. М. Сігунову, В. П. Грекову; викладачам: Д. Я. Міцному, А. Г. Ворох, В. П. Ворох, Н. К. Кагатьку, Л. О. Карпенко, Л. В. Васильєвій, Н. І. Єгоровій, Ю. В. Макарову, А. П. Петрову, А. В. Петровій, І. О. Грек, Ю. І. Шрамко та іншим моїм однодумцям і колегам.

Вдячний керівникам підприємства «Криворіжсталь» за батьківську турботу та фінансову підтримку: В. Д. Гладушу, В. О. Чередниченку, В. П. Мішуренку, В. Т. Садовнику, В. Є. Пронькіну, Г. Г. Бражнику, В. О. Нечаєву, А. А. Черевачу, М. П. Гальмі, І. В. Чучуку, В. П. Лавриненку, В. Д. Волкову, В. Г. Шабанову, В. М. Гурову та іншим працівникам комбінату.

З молоддю працював залюбки, більшість з учнів ПТУ були вихідцями з села. Долі й прагнення цих юнаків мені були добре знайомі, тому працювалося легко. Мені було в кого вчитися: В. В. Матюхін, Т. Г. Чередниченко, В. Ф. Зінькович, І. Ф. Гончаров, В. Ф. Мажуга, О. І. Калмиков, В. Л. Лепеха, В. М. Василенко, А. А. Сторчеус, І. І. Пантелеймонов, А. А. Бондаренко, В. А. Репешко, А. М. Вітушков – знавці виробничої педагогіки, високопрофесійні керівники, порядні, чесні, віддані своїй справі люди. Саме вони стали моїми наставниками, порадиниками. Цим старшим товаришам я зобов'язаний своїм становленням. На посадах директора, а згодом заступника начальника обласного управління профтехосвіти, мені надавали всіляку підтримку та допомогу керівники міського рівня Юрій Петрович Бабич, Станіслав Андрійович Стежко, Григорій Іванович Гутовський,

Григорій Стпанович Осадчук, Раїса Дмитрівна Русакова; начальники обласного управління профтехосвіти В. І. Касьян, С. Н. Лісогор.

На моїй пам'яті, за активної участі багатьох моїх ровесників у Кривому Розі формувалися гарні традиції професійного й морального виховання молоді. Цього відкидати або забувати не можна. Гасло «Майбутнє – в єдності поколінь» має не просто жити, а постійно обертатися в практичному русі. Саме на це спрямовується зміст матеріалів газети «Єднання поколінь», заснованої Асоціацією «АК Кривбасу».

Ми започаткували міський огляд-конкурс за темою «Краще підприємство – замовник кадрів». Мета заходу – надавати якомога більше робочих місць випускникам профтехучилищ. Заснували відзнаки імені відомих людей Криворіжжя, представників різних професій. Ці знаки вручаємо в День єдності поколінь, яке відзначається щороку в травні.

Дмитро Степанюк нагороджує Віталія Санигу в День єдності поколінь

РОЗДІЛ 4

Публікації та доповіді В. О. Сапіги

1. Сапіга В. Реформування профтехосвіти – запорука її збереження та розвитку / В. Сапіга // Червоний гірник. – 1997. – № 146 (18 грудня).

2. Сапіга В. «Життя ставить проблеми – ми їх вирішуємо» / В. Сапіга // Червоний гірник. – 2001. – № 179 (1 грудня).

3. Сапіга В. Соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування у місті»: виступ **Віталія Сапіги** – голови комітету професійно-технічної освіти на засіданні виконкому міськради, м. Кривий Ріг, 2008 р.

- 4. Сапіга В. О.** Плюс громадський контроль / В. О. Сапіга // Соціальне партнерство в дії: зб. інформ.-метод. матеріалів / за заг. ред. Л. Л. Сушенцевої. – Кривий Ріг, 2011. – С. 41–42.
- 5. Сапіга В.** Плюс громадський контроль / В. Сапіга // Шахтар Кривбасу. – 2011. – № 34 (10 вересня).
- 6. Сапіга В. О.** (уклад.) Соціальне партнерство в дії: зб. інформ.-метод. матеріалів / уклад. Л. Л. Сушенцева, Н. В. Зозуля, В. О. Сапіга [та ін.] ; за заг. ред. Л. Л. Сушенцевої. – Кривий Ріг : КрНМЦ, 2011. – 157 с.
- 7. Сапіга В. О.** (співавт.) Соціальне партнерство як механізм модернізації сучасної професійної освіти. З досвіду роботи впровадження соціального партнерства в ПТНЗ міста Кривого Рогу / Н. В. Зозуля, В. О. Сапіга // Соціальне партнерство в дії: зб. інформ.-метод. матеріалів / за заг. ред. Л. Л. Сушенцевої. – Кривий Ріг, 2011. – С. 43–45.
- 8. Сапіга В. О.** (уклад.) Наш соціальний партнер – ПАТ «Криворізький залізорудний комбінат» (з досвіду роботи) / уклад. О. І. Макаров, В. О. Сапіга, Н. В. Зозуля, Т. С. Грищук. – Кривий Ріг : КрНМЦ ПТО, 2012. – 43 с.
- 9. Сапіга В. О.** Про роль методичної служби в організації роботи піклувальних рад за галузевим принципом : виступ на засіданні методичної ради, м. Кривий Ріг, 25 вересня 2013 р.
- 10. Сапіга В.** Розвиток ПТНЗ в ринкових умовах / В. Сапіга // Професійно-технічна освіта. – 2016. – № 5. – С. 11–14.
- 11. Сапіга В.** Микола Хоменко: керівник, наставник, шукач істини (1982–1997 рр. – директор ПТУ № 31) / Віталій Сапіга // Під знаком руди і металу. – 2017. – № 8. – С. 4.

- 12. Сапіга В.** Турнір з більярду: в пам'ять про ветерана профтехосвіти Василя Антоновича Касьяна / Віталій Сапіга // Під знаком руди і металу. – 2018. – № 12. – С. 9.
- 13. Сапіга В.** Все життя в профтехосвіті / В. Сапіга // Яскраві сторінки історії профтехосвіти Криворіжжя : повість у новелах / В. Гаєвський, О. Мельник, С. Степаненко, Д. Степанюк. – Кривий Ріг–Житомир, 2019. – С. 152–179.
- 14. Сапіга В.** Головна увага – підготовці робітничих кадрів / Віталій Сапіга // Вмeste. Профинфо : еженед. первич. профсоюз. организации ПМГУ ПАО «АрселорМиттал Кривой Рог». – 2019. – № 18 (1 мая). – С. 3.
- 15. Сапіга В. О.** Про роль Криворізького кабінету НМЦ ПТО в координації роботи професійних рад за галузевим спрямуванням : виступ В. О. Сапіги на засіданні обласної навчально-методичної ради НМЦ ПТО у Дніпропетровській області, м. Дніпро, 22 лютого 2019 р.
- 16. Сапіга В.** Майбутнє профтехосвіти – за дуальною системою навчання [Електронний ресурс] / Віталій Сапіга // Вмeste. Проинфо : еженед. первич. профсоюз. организации ПМГУ ПАО «АрселорМиттал Кривой Рог». – 2020. – спецвып. 1. – С. 8. – Режим доступу:
<https://www.amkrprof.org.ua/sites/default/files/mediafiles/spec01.pdf>
- 17. Сапіга В.** Минуле і майбутнє профтехосвіти / Віталій Сапіга // Професійно-технічна освіта на Криворіжжі у ХХ столітті (хронологічний показчик) / Олександр Мельник. – Кривий Ріг, 2020. – С. 6.
- 18. Сапіга В. О.** (уклад.) Наставнику виробництва : пам'ятка / уклад.: В. О. Сапіга, Т. С. Грищук ; Навч.-метод. центр ПТО у Дніпропетровській області. – Кривий Ріг : НМЦ ПТО, 2020. – 10 с.
- 19. Сапіга В.** Про роль методичної служби у впровадженні засад громадсько-приватного партнерства : доповідь на засіданні обласної навчально-методичної ради НМЦ ПТО у Дніпропетровській області, м. Дніпро, червень 2020 р.

20. Сапіга В. О. Сучасні педагогічні технології – новий напрям підвищення ефективності освітнього процесу в ЗП (ПТ)О : підсумкова випускна робота / В. О. Сапіга ; Ін-т підвищення кваліфікації і перепідготовки кадрів. – Дніпропетровськ, 2020. – 18 с.

21. Сапіга В. О. Про роль методичної служби в запровадженні дуальної форми освіти професій промисловості : виступ на засіданні обласної навчально-методичної ради НМЦ ПТО у Дніпропетровській області, м. Дніпро, 29 жовтня 2021 р.

22. Сапіга В. Курс на випереджальний розвиток професійної освіти Криворізького району в умовах воєнного стану / Віталій Сапіга // Разом. Проінфо. – 2022. – спецвип. 1 (липень). – С. 8.

23. Сапіга В. О. (уклад.) Підготовка кадрів на робочому місці підприємства : метод. рекомендації / В. О. Сапіга, А. Ф. Кушнір ; Навч.-метод. центр ПТО у Дніпропетровській області. – Кривий Ріг : НМЦ ПТО, 2023. – 40 с.

РОЗДІЛ 5

Публікації про професійну й громадську діяльність В. О. Сапіги.

Інтерв'ю

24. Віталій Сапіга // Профтехосвіта України: XXI століття : енциклопедичне видання / АПН України ; Ін-т педагогіки і психології професійної освіти ; за ред. Н. Ничкало. – Київ, 2004. – С. 746.

25. Професійно-технічна освіта Криворіжжя [**Віталій Сапіга** – голова комітету профтехосвіти виконкому міської ради]. – Кривий Ріг, 2006. – 12 с.

26. Зроби правильний вибір [інтерв'ю з головою комітету профтехосвіти виконкому міськради **Віталієм Сапігою**] // Червоний гірник. – 2007. – № 46 (27 березня).

27. Крок до поглибленого діалогу [до слова запрошується голова комітету профтехосвіти виконкому міськради **Віталій Сапіга**] // Шахтар Кривбасу. – 2007. – № 10. – С. 3.

28. Ошмянський Ю. Три нагороди – наші [Віталій Сапіга – голова комітету профтехосвіти виконкому Криворізької міськради про підготовку робітників висококваліфікованої праці] / Ю. Ошмянський // Шахтар Кривбасу. – 2008. – № 6. – С. 1–3.

29. Віталій Сапіга – ветеран профтехосвіти [Електронний ресурс] // Віхи історії професійно-технічної освіти Дніпропетровщини. Історичні матеріали становлення профтехосвіти Дніпропетровщини та її видатні особистості / Навч.-метод. центр профтехосвіти у Дніпропетр. області ; Дніпропетр. обл. організація Всеукр. асоціації працівників проф.-техн. освіти. – Дніпропетровськ, 2011. – С. 96–97. – Режим доступу:

https://nmc-ptd.dp.ua/doc/Kniga_vhi_stor_PTO.pdf

30. Віталій Сапіга – співавтор інноваційного проєкту «Соціальне партнерство» системи профтехосвіти в Дніпропетровській області [Електронний ресурс] // Профтехосвіта України ХХ – початку ХХІ століть : енциклопедичне видання / упоряд. Л. Стременко. – Київ, 2012. – С. 112. – Режим доступу:

<https://lib.iitta.gov.ua/9123/1/enziklopediya.pdf>

31. Віталій Сапіга. Витоки. Сімейні коріння // Мій родовід : Криворізька серія. – Кривий Ріг, 2013. – Вип. 1.

32. Віталій Сапіга – заступник голови Дніпропетровської організації Всеукраїнської асоціації працівників профтехосвіти – член Піклувальної ради ПАТ «Кривбасзалізрудком» [Електронний ресурс]. – 2013. – Режим доступу:

http://pmguinfo.dp.ua/images/documents/molodezh/2_pril6_pop_sov_kjrk.pdf

33. Віталій Сапіга – генерал-осавул (Рада Сивих Козаків), член Великої Ради Перевізької паланки Січового козацтва Запорозького) [Електронний ресурс] // Інформаційний портал Перевізької паланки Січового козацтва Запорозького. – 2015. – Режим доступу:

https://ppscz.blogspot.com/p/blog-page_27.html

- 34.** Новаченко О. Як зберегти професійну освіту міста і наповнити її новим змістом [участь **Віталія Сапіги** – керівника міського проекту «Соціальне партнерство в дії» у заході «Децентралізація професійно-технічної освіти та навчання в Кривбасі: державно-приватне партнерство на базі колективних договорів і угод»] / О. Новаченко // Під знаком руди і металу. – 2017. – № 11. – С. 5.
- 35.** Шахмоть О. ***Віталій Сапіга:*** «Через два роки в Кривбасі не буде кому працювати» [про залучення молоді до роботи в гірничо-металургійній промисловості] / Оксана Шахмоть // Під знаком руди і металу. – 2017. – № 9. – С. 6–7.
- 36.** Шахмоть О. ***Віталій Сапіга:*** «Через два года в Кривбассе будет некому работать...» [о кадровом голоде промышленных предприятий Кривого Рога] / Оксана Шахмоть // Ваше доверие : журн. Профсоюза металлургов и горняков Украины. – 2017. – № 12. – С. 5–6.
- 37.** ***Віталій Сапіга:*** «Забудьте слова «Нас не фінансують!» і шукайте свій шлях» [про оптимізацію професійних ліцеїв і коледжів] // Під знаком руди і металу. – 2018. – № 11. – С. 6.
- 38.** Шахмоть О. Відверта розмова [участь **Віталія Сапіги** – методиста Криворізького кабінету навчально-методичного центру ПТО у Дніпропетровській області в семінарі-практикумі «Використання корпоративних технологій підприємства в змісті професійно-практичної підготовки професій машинобудування»] / Оксана Шахмоть // Під знаком руди і металу. – 2018. – № 1. – С. 4.
- 39.** Артюх В. Кривбас – це професійний робітничий клас [про **Віталій Сапіга**] / Віктор Артюх // Яскраві сторінки історії профтехосвіти Криворіжжя : повість у новелах / В. Гаєвський, О. Мельник, С. Степаненко, Д. Степанюк. – Кривий Ріг–Житомир, 2019. – С. 359–361.

40. Ваганова Л. Це мотор, вічний двигун [**Віталій Сапіга**] / Лідія Ваганова // Яскраві сторінки історії профтехосвіти Криворіжжя : повість у новелах / В. Гаєвський, О. Мельник, С. Степаненко, Д. Степанюк. – Кривий Ріг–Житомир, 2019. – С. 372.
41. Зайцев І. Спогад ветерана [про **Віталія Сапігу**] / Ілля Зайцев // Яскраві сторінки історії профтехосвіти Криворіжжя : повість у новелах / В. Гаєвський, О. Мельник, С. Степаненко, Д. Степанюк. – Кривий Ріг–Житомир, 2019. – С. 373–375.
42. Караманиць Ф. Корисна співпраця шахтарів з освітянами [про **Віталія Сапігу**] / Федір Караманиць // Яскраві сторінки історії профтехосвіти Криворіжжя : повість у новелах / В. Гаєвський, О. Мельник, С. Степаненко, Д. Степанюк. – Кривий Ріг–Житомир, 2019. – С. 351–353.
43. Коляда В. Людина на своєму місці [**Віталій Сапіга**] / Володимир Коляда // Яскраві сторінки історії профтехосвіти Криворіжжя : повість у новелах / В. Гаєвський, О. Мельник, С. Степаненко, Д. Степанюк. – Кривий Ріг–Житомир, 2019. – С. 361–362.
44. Лавриненко В. **Віталій Сапіга** і металургійний комбінат «Криворіжсталь» / Валерій Лавриненко // Яскраві сторінки історії профтехосвіти Криворіжжя : повість у новелах / В. Гаєвський, О. Мельник, С. Степаненко, Д. Степанюк. – Кривий Ріг–Житомир, 2019. – С. 353–358.
45. Макаренко А. Корифей профосвіти [**Віталій Сапіга**] / Анатолій Макаренко // Яскраві сторінки історії профтехосвіти Криворіжжя : повість у новелах / В. Гаєвський, О. Мельник, С. Степаненко, Д. Степанюк. – Кривий Ріг–Житомир, 2019. – С. 350–351.
46. Мельник О. П'ятдесят років на ниві освіти [**Віталій Сапіга**] / Олександр Мельник // Яскраві сторінки історії профтехосвіти Криворіжжя : повість у новелах / В. Гаєвський, О. Мельник, С. Степаненко, Д. Степанюк. – Кривий Ріг–Житомир, 2019. – С. 377–381.

47. Про ветерана профтехосвіти **Віталія Сапігу** // Яскраві сторінки історії профтехосвіти Криворіжжя : повість у новелах / В. Гаєвський, О. Мельник, С. Степаненко, Д. Степанюк. – Кривий Ріг–Житомир, 2019. – С. 348–380.

48. ***Віталій Сапіга:*** «Давайте проблеми вирішувати разом!» [інтерв'ю з Віталієм Сапігою – виконавчим директором ради громадської спілки «Координаційна рада «Кривий Ріг – рідне місто», керівником проекту «Соціальне партнерство в дії», методистом Криворізького кабінету навчально-методичного центру ПТО у Дніпропетровській області / інтерв'ю вела Оксана Шахмоть] // Під знаком руди і металу. – 2019. – № 8. – С. 6.

49. ***Віталій Сапіга:*** нове призначення [про призначення на посаду голови комітету професійно-технічної освіти Криворізького виконкому міськради] // Яскраві сторінки історії профтехосвіти Криворіжжя : повість у новелах / В. Гаєвський, О. Мельник, С. Степаненко, Д. Степанюк. – Кривий Ріг–Житомир, 2019. – С. 19–21.

50. ***Віталій Сапіга:*** Сила в традиціях: день пам'яті ветеранів Криворізького педагогічного [випускник Криворізького педагогічного, заступник голови Дніпропетровської обласної організації Всеукраїнської асоціації працівників профтехосвіти в Кривому Розі, виконавчий директор громадських організацій «Кривий Ріг – рідне місто» Віталій Олексійович Сапіга згадує про своє навчання в КДПУ] [Електронний ресурс] // Вебсайт Криворізького державного педагогічного університету. – 2019. – Режим доступу:

<https://kdpu.edu.ua/press-centre/novyny/hromadske-zhyttia/7809-syla-v-tradytsiyakh-den-pamyati-veteraniv-pedahohichnoho.html>

51. Семенов А. Доленосні люди [**Віталій Сапіга**] // Яскраві сторінки історії профтехосвіти Криворіжжя : повість у новелах / В. Гаєвський, О. Мельник, С. Степаненко, Д. Степанюк. – Кривий Ріг–Житомир, 2019. – С. 362–372.

52. Степанюк Д. Народний учитель Кривбасу [**Віталій Сапіга**] / Дмитро Степанюк // Яскраві сторінки історії профтехосвіти Криворіжжя : повість у новелах / В. Гаєвський, О. Мельник, С. Степаненко, Д. Степанюк. – Кривий Ріг–Житомир, 2019. – С. 348–350.

53. Головка В. Партнерство плюс діджиталізація = якісна профтехосвіта [участь заступника голови Дніпропетровської асоціації працівників профтехосвіти **Віталія Сапіги** у відкритті сучасного медіаосвітнього центру на базі Криворізького навчально-методичного центру профтехосвіти] / Вікторія Головка // ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг». – 2020. – № 7 (20 лютого).
54. Зайцев І. Понад півстоліття в освіті [**Віталій Олексійович Сапіга** – ветеран профтехосвіти Кривого Рогу] / І. Зайцев // Вместе. Проинфо : еженед. первич. профсоюз. організації ПМГУ ПАО «АрселорМіттал Кривой Рог». – 2020. – спецвып. 2. – С. 3.
55. Наставники та імідж робітничих професій [методист НМЦ ПТО в Дніпропетровській області **Віталій Сапіга** про необхідність нових підходів у формуванні змісту професійної освіти] // Під знаком руди і металу. – 2020. – № 4. – С. 6.
56. Новаченко О. Співпраця освітян і виробничників [участь методиста НМЦ ПТО **Віталія Сапіги** у засіданні фахових рад з гірничо-металургійних і залізничних професій] / О. Новаченко // Під знаком руди і металу. – 2020. – № 8. – С. 4.
57. Шахмоть О. Професійне навчання на робочому місці [керівник проекту «Соціальне партнерство в дії», методист НМЦ ПТО в Дніпропетровській області **Віталій Сапіга** про впровадження дуальної форми навчання у Кривому Розі, підвищення ролі наставництва на виробництвах промислових підприємств] / Оксана Шахмоть // Під знаком руди і металу. – 2020. – № 1. – С. 6.
58. Головка В. У професію – без турнікетів [методист Криворізького кабінету НМЦ ПТО у Дніпропетровській області **Віталій Сапіга** про залучення молоді в профтехосвіту] [Електронний ресурс] / Вікторія Головка // ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг». – 2021. – № 24 (1 липня). – С. 6. – Режим доступу:

<https://www.knu.edu.ua/storage/files/2/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2021/4.pdf>

59. Шахмоть О. Медаль привезли додому [Виконавчий директор громадської організації «Координаційна рада «Кривий Ріг – рідне місто»» **Віталій Сапіга** вручив ветерану профтехосвіти Леоніду Полешуку ювілейну медаль «80 років ПТО»] / Оксана Шахмоть // Під знаком руди і металу. – 2021. – № 1. – С. 10.

60. Надійний партнер – НМЦ ПТО у Дніпропетровській області [керівник проєкту «Соціальне партнерство в дії», методист Криворізького кабінету НМЦ ПТО у Дніпропетровській області **Віталій Сапіга**] // Формування активного розвитку соціального діалогу та встановлення конструктивного співробітництва з НМЦ ПТО у Дніпропетровській області, роботодавцями, керівниками ЗП(Т)О та ЗВО, громадськістю, міськрайонною службою зайнятості, виконавчою владою, територіальними громадами та органами місцевого самоврядування з питань науково-методичного забезпечення професійної освіти і навчання у Криворізькому регіоні в умовах воєнного стану: метод. рекомендації. – Кривий Ріг, 2022. – С. 9.

61. Віталій Сапіга: «Нововведень дуже багато. Цікавтеся – запитуйте!» [інтерв'ю з Віталієм Сапігою / інтерв'ю вела Оксана Шахмоть] // Під знаком руди і металу. – 2022. – № 2. – С. 10.

62. Віталій Сапіга: «Учатся рабочим профессиям в Кривом Роге, а трудиться едут в Польшу» [інтерв'ю с исполнительным директором ОО «Кривий Ріг – рідне місто», методистом системи профтехобразования] / інтерв'ю вел Николай Крамаренко // Домашня газета. – 2022. – № 6 (9 февраля). – С. 4.

63. Співпраця з підприємствами – замовниками кадрів [**Віталій Сапіга** – методист НМЦ ПТО на зустрічі з фахівцями кадрової служби АТ «Криворізький залізорудний комбінат»] // Під знаком руди і металу. – 2022. – № 5. – С. 9.

64. Шахмоть О. Відкрили сучасний центр з підготовки верстатників і токарів [**Віталій Сапіга** – методист Криворізького кабінету НМЦ ПТО

у Дніпропетровській області про відкриття Криворізького центру професійної освіти металургії і машинобудування] / Оксана Шахмоть // Під знаком руди і металу. – 2022. – № 1. – С. 9.

65. Шахмоть О. Профорієнтація – шлях до працевлаштування [бесіда з **Віталієм Сапігою** – методистом Криворізького кабінету НМЦ ПТО у Дніпропетровській області] / Оксана Шахмоть // Під знаком руди і металу. – 2022. – № 7. – С. 9.

66. Долгова Д. В гостях – у залізничників [участь методиста НМЦ ПТО у Дніпропетровській області, керівника проєкту «Соціальне партнерство в дії» **Віталія Сапіги** у засіданні фахової галузевої ради із залізничних професій на базі Політехнічного фахового коледжу Криворізького національного університету] / Діна Долгова // Шахтар Кривбасу. – 2023. – № 5–6. – С. 10–11.

67. Долгова Д. Технологічний полігон КНУ [методист НМЦ ПТО у Дніпропетровській області **Віталій Сапіга** – модератор заходу-технологічної екскурсії «Участь підприємств – замовників кадрів у здійсненні незалежної експертизи рівня кваліфікації випускників закладів професійно-технічної освіти, закладів вищої освіти»] / Діна Долгова // Шахтар Кривбасу. – 2023. – № 5–6. – С. 8–9.

68. Долгова Д. Центри кар'єри – доступна допомога у виборі професії [участь методиста НМЦ ПТО у Дніпропетровській області **Віталія Сапіги** в обласному тижні професійної освіти] / Діна Долгова // Шахтар Кривбасу. – 2023. – № 8. – С. 8–9.

69. Кривий Ріг: вітали лідерів фахових конкурсів [виконавчий директор Громадської спілки «Координаційна рада «Кривий Ріг – рідне місто», ветеран профтехосвіти, керівник проєкту «Соціальне партнерство в дії» **Віталій Сапіга** – модератор конференції в Криворізькому національному університеті] [Електронний ресурс] // Сайт Профспілки металургів і гірників України. – 2023. – 20 жовтня. – Режим доступу: <http://pmguinfo.dp.ua/novosti-pmgu/7036-krivij-rig-vitali-lideriv-fakhovikh-konkursiv>

- 70.** Підбиття підсумків громадських конкурсів-оглядів [керівник проекту «Соціальне партнерство в дії», методист НМЦ ПТО у Дніпропетровській області **Віталій Сапіга** – модератор конференції «Незалежна Україна – в Європейській родині в Криворізькому національному університеті] // Шахтар Кривбасу. – 2023. – № 13 (20 жовтня). – С. 8.
- 71.** Робітничі кадри завжди будуть в ціні [**Віталій Сапіга** на відкритті Центру кар'єри «Будуємо майбутнє разом» у Криворізькому професійному транспортно-металургійному ліцеї] // Під знаком руди і металу. – 2023. – № 4. – С. 6.
- 72. Віталій Сапіга:** «Формат співпраці зміниться» [інтерв'ю з Віталієм Сапігою / інтерв'ю вела Оксана Шахмоть] // Під знаком руди і металу. – 2023. – № 1. – С. 10.
- 73. Шахмоть О.** Вітали лідерів фахових конкурсів [**Віталій Сапіга** – виконавчий директор Громадської спілки «Координаційна рада «Кривий Ріг – рідне місто» – модератор щорічної конференції у Криворізькому національному університеті] / Оксана Шахмоть // Під знаком руди і металу. – 2023. – № 6. – С. 8.
- 74. Шахмоть О.** Місце зустрічі – залізниця [участь **Віталія Сапіги** в «Круглому столі» в Криворізькій дирекції залізничних перевезень регіональної філії Придніпровської залізниці] / Оксана Шахмоть // Під знаком руди і металу. – 2023. – № 2. – С. 7.
- 75. Шахмоть О.** Місце зустрічі – сквер криворізьких зодчих [участь **Віталія Сапіги** в урочистих заходах до Дня будівельника] / Оксана Шахмоть // Під знаком руди і металу. – 2023. – № 5. – С. 10.
- 76. Шахмоть О.** У ногу з часом – через ділову досконалість [**Віталій Сапіга** – керівник проекту «Соціальне партнерство в дії», методист НМЦ ПТО – модератор «круглого столу» з підготовки залізничників у Політехнічному коледжі Криворізького національного університету] / Оксана Шахмоть // Під знаком руди і металу. – 2023. – № 3. – С. 7.

77. Важливо все: і Колдоговір, і звітно-виборча кампанія, і стипендії [участь в оперативній нараді в Криворізькому центрі професійної освіти металургії та машинобудування методиста Криворізького кабінету НМЦ ПТО у Дніпропетровській області **Віталія Сапіги**, де він наголосив про необхідність розвитку інституту наставництва на виробництві, упровадження дуальної форми навчання та закликав до більш активної співпраці в його проєкті «Соціальне партнерство в дії»] [Електронний ресурс] // Сайт Профспілки металургів і гірників України. – 2024. – 7 березня. – Режим доступу: <http://pmguinfo.dp.ua/novosti-pmgu/7476-vazhливо-vse-i-koldogovir-i-zvitno-viborcha-kampaniya-i-stipendiji>

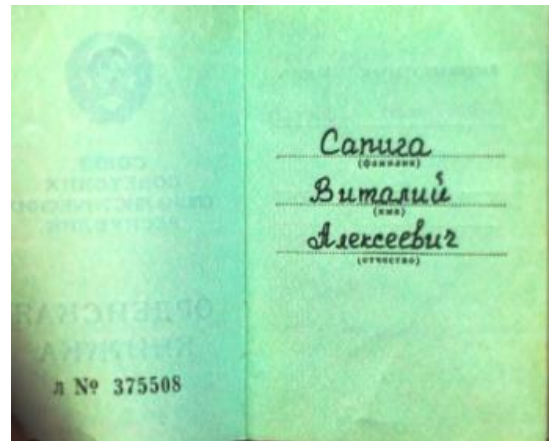
78. Інноваційна співпраця у підготовці кадрів для ГМК Кривбасу [**Віталій Сапіга** – керівник проєкту «Соціальне партнерство в дії», методист НМЦ ПТО про стратегічні напрями роботи Навчально-методичного центру профтехосвіти] // Під знаком руди і металу. – 2024. – № 1. – С. 2.

79. Історія Криворізького центру професійної освіти металургії та машинобудування (до 2009 р. – професійно-технічне училище № 45). **Віталій Сапіга** – директор ПТУ № 45 (1979–1986) [Електронний ресурс] // Вебсайт Державного навчального закладу «Криворізький центр професійної освіти металургії та машинобудування». – Режим доступу: <https://kcpomm45.dp.ua/informatsiia/istoriia-zakladu.html>

80. Профспілка і профтехосвіта: співпраця у підготовці кадрів для ГМК Кривбасу [Очільник Криворізької міської організації ПМГУ Анатолій Макаренко підписав Меморандум про співпрацю між територіальною профорганізацією та Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області. Завірений підписом документ вручив **Віталію Сапізі** – керівнику проєкту «Соціальне партнерство в дії», методисту Криворізького кабінету НМЦ ПТО] [Електронний ресурс] // Сайт Профспілки металургів і гірників України. – 2024. – 4 січня. – Режим доступу: <http://pmguinfo.dp.ua/novosti-pmgu?start=40>

РОЗДІЛ 6

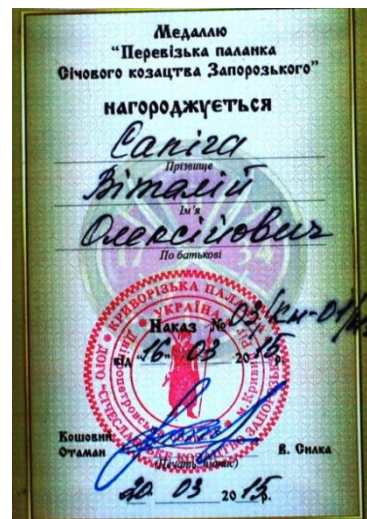
Відзнаки та нагороди

РОЗДІЛ 7

Грамоти та подяки

Дизайнер: О.Кривоносов

Дизайнер: ТОВ "Світлана Додикова", тел. (0504) 84-01-08, стор. 300 грн

 ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСНА СЛУЖБА ЗАЙНЯТОСТІ

ПОДЯКА

ОГОЛОШУЄТЬСЯ

САПІЗІ
Віталію Олексійовичу

заступнику голови Дніпропетровської обласної організації
 Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти,
 виконавчому директору координаційної ради громадської асоціації
 «Кривий Ріг – рідне місто»

За багаторічну плідну співпрацю, вагомий особистий внесок у
 розвиток соціального партнерства, взаємодію з
 Дніпропетровською обласною службою зайнятості, значний
 внесок у становлення і розбудову системи профтехосвіти на
 Криворіжжі та з нагоди 80-річчя професійної (професійно-
 технічної) освіти.

Директор
 Дніпропетровського
 обласного
 центру зайнятості *В. Кузнєцова* Вікторія Кузнєцова

вересень 2020 року

ПОДАЯКА
 НАГОРОДЖУЄТЬСЯ

Сапізі
Віталій
Олексійович

голова комітету ПТО м.Кривий Ріг

За самовіддану працю,
 високу професійність та компетентність,
 прекрасні людські якості – принциповість,
 чесність і доброзичливість,
 здобувши заслужену повагу.

Голова Дніпропетровської обласної організації Всеукраїнської асоціації працівників ПТО *В.М. Василенко*

ПРОФЕСІЙНА СПІЛКА ТРУДЯЩИХ
 МЕТАЛУРГІВ І ПРИБУДОВИВ
 ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

ПОДАЯКА

КРИВОРІЗЬКИЙ МІСЬКОМ
 ПРОФСПІЛКИ МЕТАЛУРГІВ І ПРИБУДОВИВ УКРАЇНИ
 висловлює подяку

Сапізі
Віталію Олексійовичу

за вагомий внесок у розвиток та
 діяльність ПМГУ, а також з нагоди
75-річчя утворення Державної системи
 профтехосвіти.

 Голова міському ПМГУ *А.К. Макаренко* А.К. Макаренко
 Пастапова секретар міському профспілки
 металургів і прибудовив України

Подяка

САПІЗІ
Віталію Олексійовичу

методисту навчально-методичного центру ПТО
 у Дніпропетровській обл.

За інноваційну діяльність у системі професійної
 (професійно-технічної) освіти та багаторічну
 співпрацю з журналом «Профтехосвіта»
 видавництва «Шкільний світ»

Генеральний Директор
 видавничої групи «Шкільний світ»,
 член Гражданської ради
 при Міністерстві освіти і науки України,
 кандидат філологічних наук *М.В. Мосієнко* М.В. Мосієнко

 www.osvitaua.com

ПОДЯКА

оголошується

Сапізі Віталію Олексійовичу

за активну участь в реалізації освітнього проекту
«Медіаосвітній центр» на базі кабінету НМЦ ПТО
у Дніпропетровській обл.

Директор департаменту з персоналу
ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

Ю. О. Чермазович

ПОДЯКА

НАГОРОДЖУЄТЬСЯ

Сапіга Віталій Олексійович

методист Криворізького кабінету Навчально-методичного центру
професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області,

за ефективну співпрацю в рамках проекту
«Соціальне партнерство в дії» та з нагоди
Дня працівника освіти

В.о. директора департаменту з персоналу

Чермазович Ю. О.

МЕТІНВЕСТ

ООО «МЕТИНВЕСТ-ПРОМСЕРВИС»

БЛАГОДАРНОСТЬ

НАГРАЖДАЕТСЯ

ВИТАЛИЙ АЛЕКСЕЕВИЧ САПИГА

методист Криворожского кабинета научно-методического центра профессионально-технического образования в Днепропетровской области

За эффективное сотрудничество в рамках проекта «Социальное партнерство в действии», а также в честь Дня работников образования

Генеральный директор
ООО «МЕТИНВЕСТ-ПРОМСЕРВИС»
Михаил Рубцов

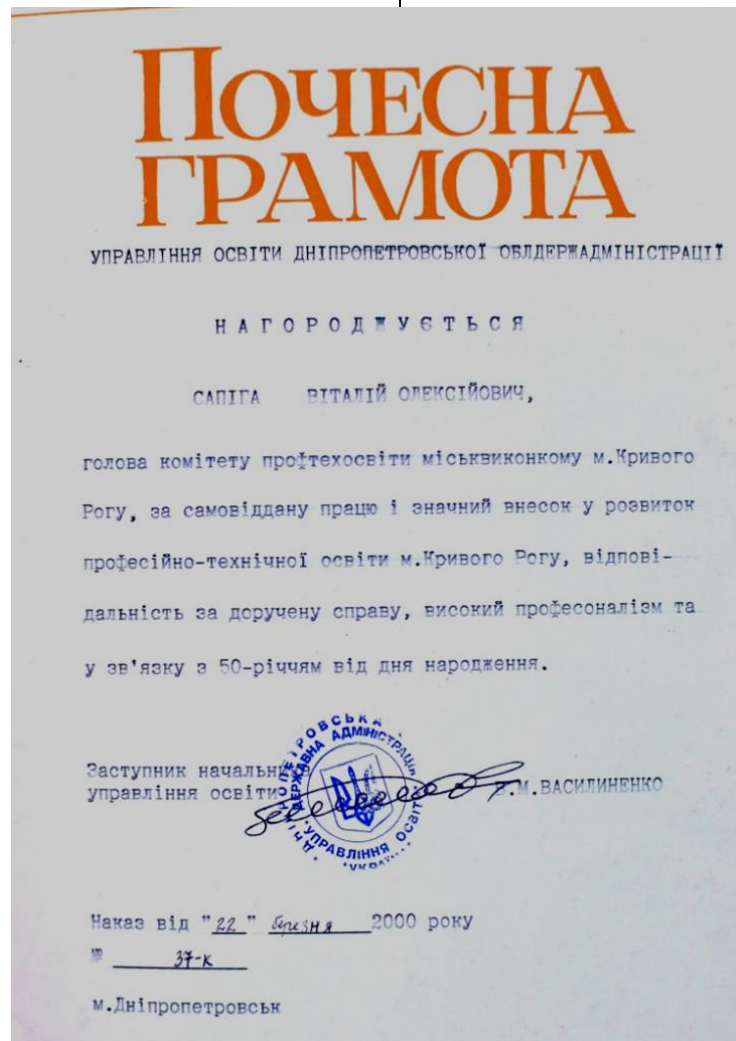
2019 год

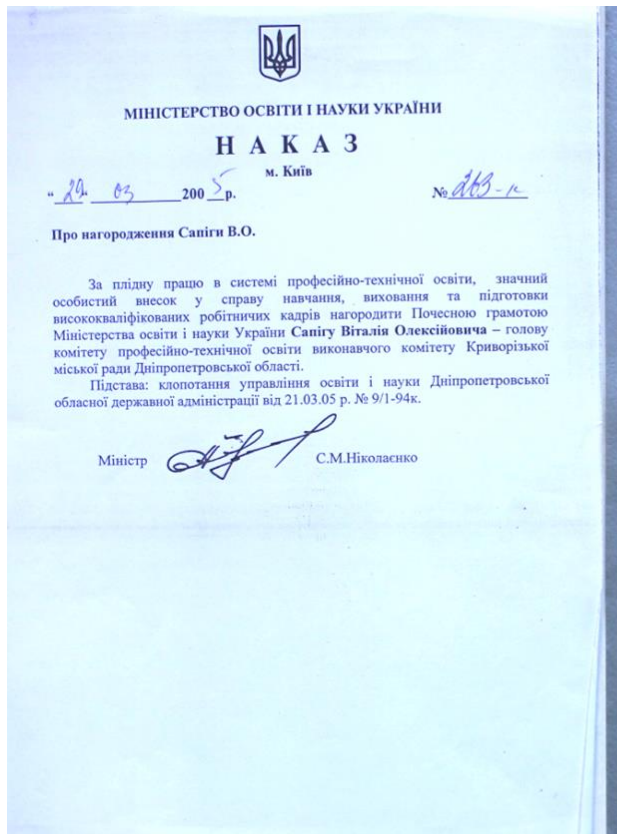

ЖИЗНЬ, ЗДОРОВЬЕ, ЭКОЛОГИЯ • КЛИЕНТООРИЕНТИРОВАННОСТЬ • ПРОФЕССИОНАЛИЗМ • ЛИДЕРСТВО • КОМАНДНАЯ РАБОТА

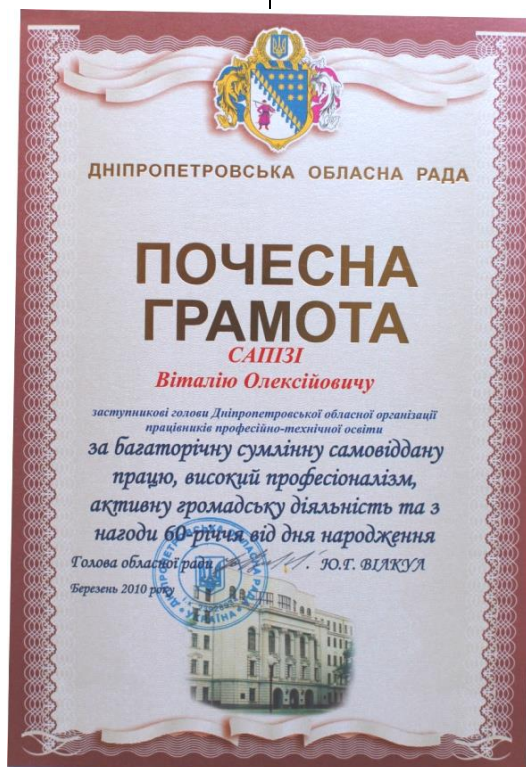

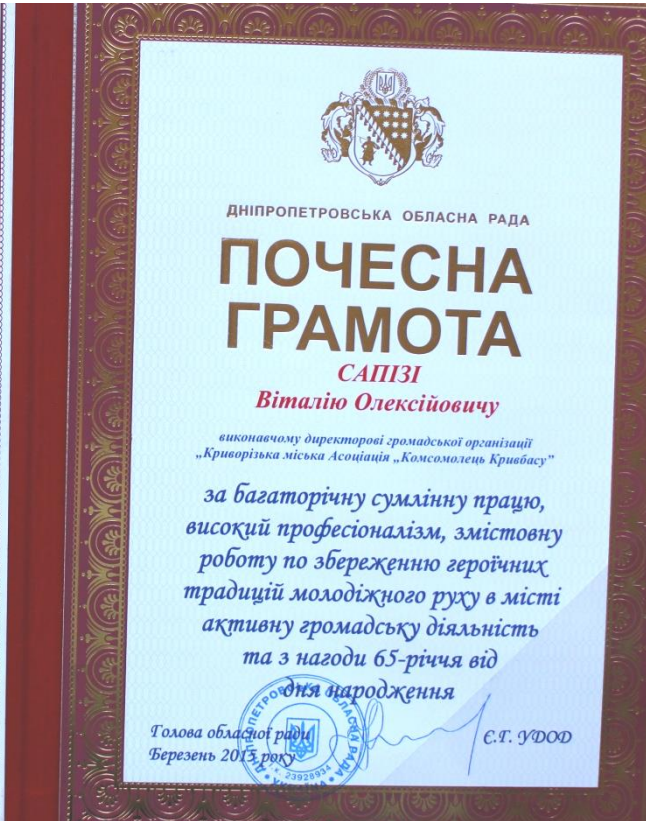

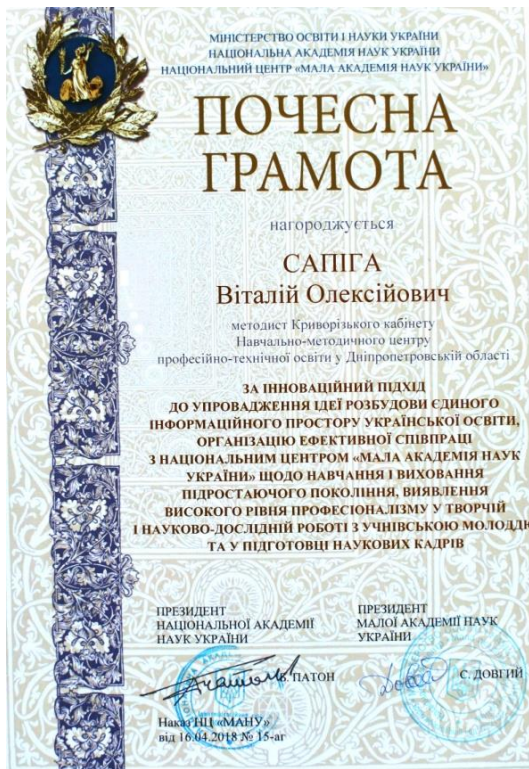
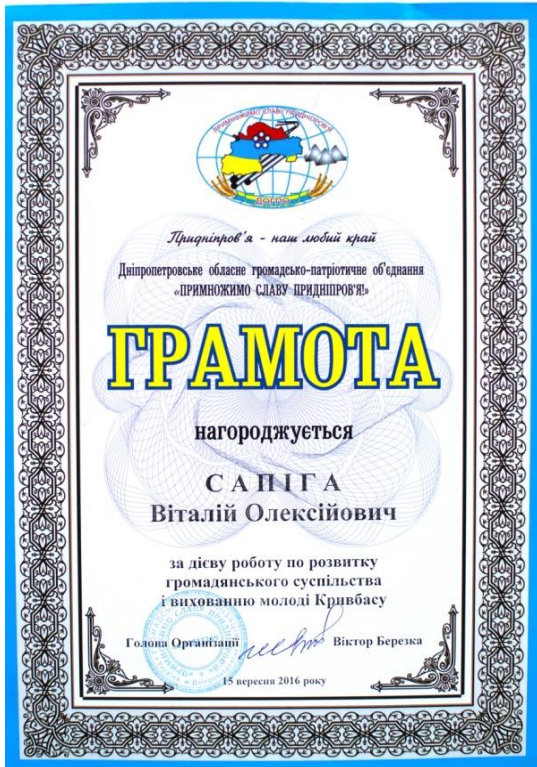

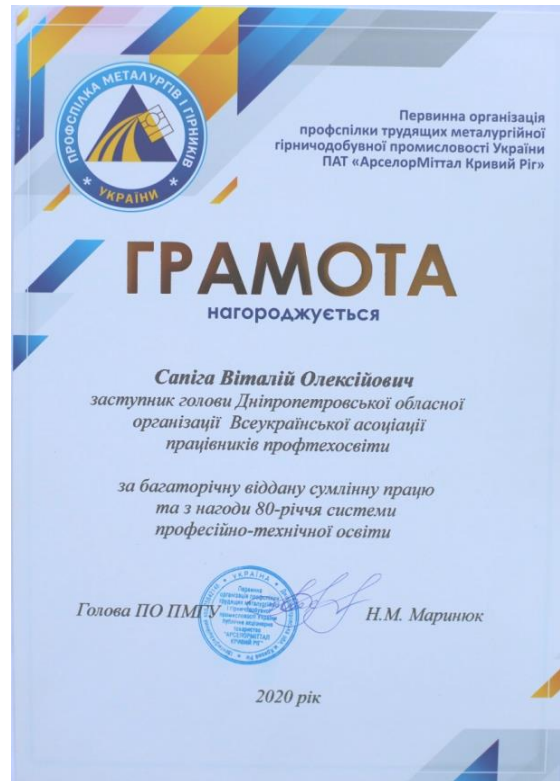

РОЗДІЛ 8

ФОТОМИТТЄВОСТІ ЖИТТЯ

Сім'я Віталія Саниги

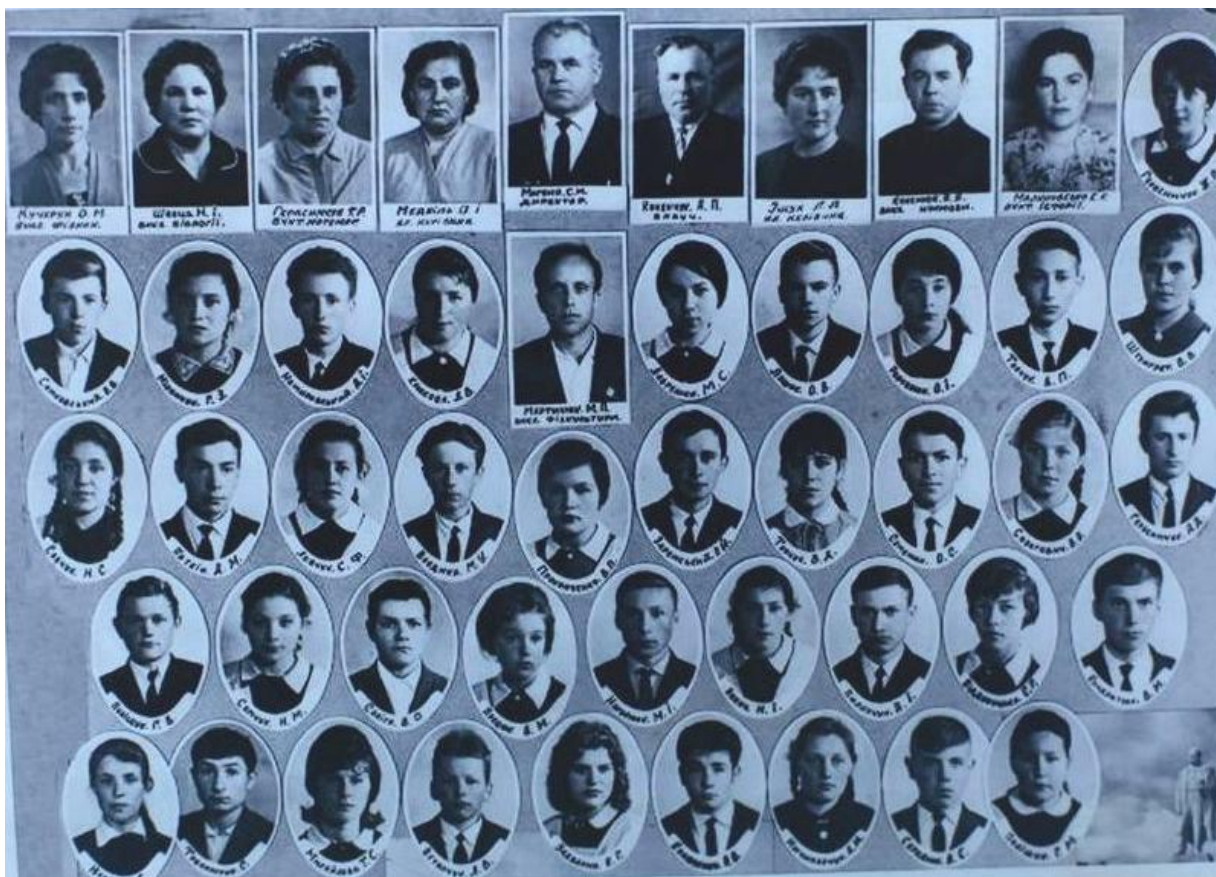

Шкільні та студентські роки

Віталій Санига на службі в армії

Віталій Санига – директор профтехучилища № 45

Професійна та громадська діяльність Віталія Саниги

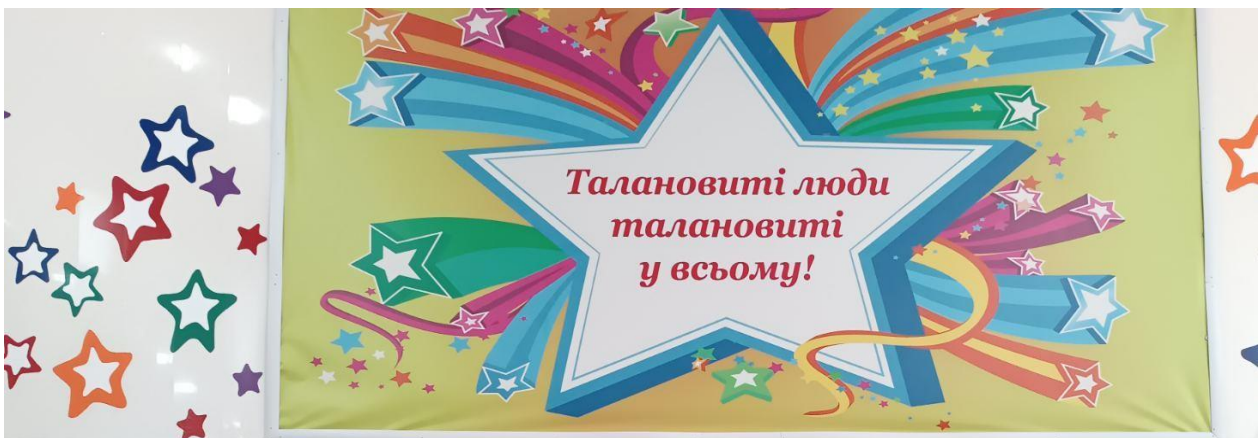
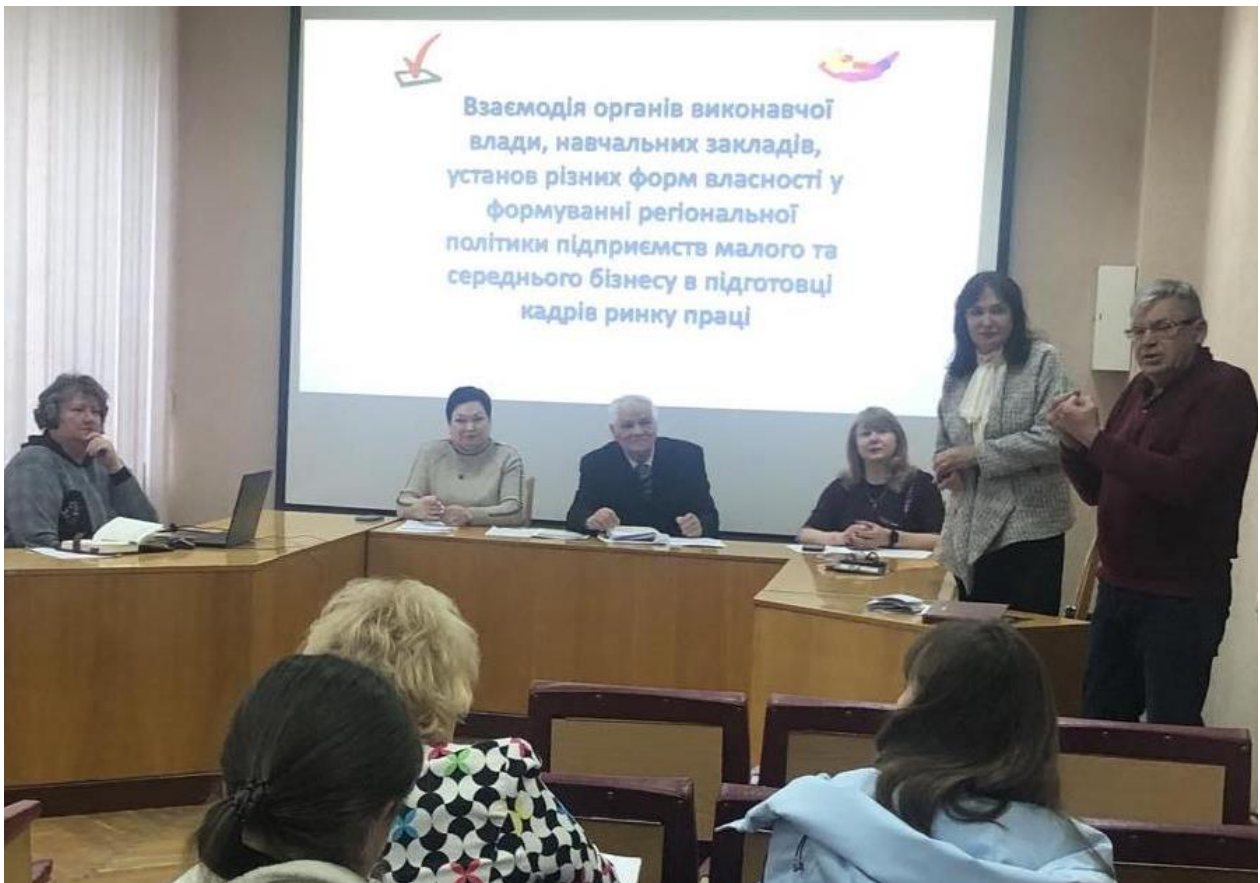

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

В іменному покажчику наведено прізвища всіх осіб, згаданих у бібліографічних записах. Після кожної позиції в круглих дужках подано ідентифікуючі знаки: співавтор (співавт.), упорядник (упоряд.), укладач (уклад.), редактор (ред.), персоналія (перс.). Без позначок наведено позиції, під якими виступають автори праць.

Артюх В. 39

Ваганова Л. 40

Гаєвський В. 13(співавт.), 39-47(співавт.), 49(співавт.), 51-52(співавт.)

Головко В. 58

Грищук Т. С. 8(уклад.), 18(уклад.)

Долгова Д. 66-68

Зайцев І. 41, 54

Зозуля Н. В. 6(уклад.), 7(співавт.), 8(уклад.)

Караманиць Ф. 42

Касьян В. А. 12(перс.)

Коляда В. 43

Крамаренко М. 62(співавт.)

Кушнір А. Ф. 23(уклад.)

Лавриненко В. 44

Макаренко А. 45, 80(перс.)

Макаров О. І. 8(уклад.)

Мельник О. 13(співавт.), 17, 39-47(співавт.), 49(співавт.), 51-52(співавт.)

Ничкало Н. 24(ред.)

Новаченко О. 34, 56

Ошмянський Ю. 28

Полещук Л. 59(перс.)

Санига Віталій Олексійович 1-5, 6(уклад.), 7(співавт.), 8(уклад.), 9-17, 18(уклад.), 19-22, 23(уклад.), 24-80(перс.)

Семенов А. 51

Степаненко О. 13(співавт.), 39-47(співавт.), 49(співавт.), 51-52(співавт.)

Степанюк Д. 13(співавт.), 39-47(співавт.), 49(співавт.), 51-52(співавт.)

Стременко Л. 30(упоряд.)

Сушенцева Л. Л. 4(ред.), 6(уклад., ред.), 7(ред.)

Шахмоть О. 35, 36, 38, 48(співавт.), 57, 59, 61(співавт.), 64, 65, 72(співавт.), 73-76

Бібліографічне видання

Серія «Знакові постаті Криворізького педагогічного»

Вип. 4

ВІТАЛІЙ САПІГА:
відданість професійно-технічній освіті – ознака таланту
(про фундатора, організатора й новатора сучасної профтехосвіти
Криворіжжя)

Біобібліографічний покажчик

Упорядники:

Дікунова Олена Анатоліївна
Лебедюк Олена Олександрівна
Поліщук Олена Борисівна
Авраменко Ольга Юріївна

Бібліографічний редактор:

Дікунова Олена Анатоліївна

Загальна редакція:

Кравченко Олена Миколаївна